
NIEUWSBRIEF UNIVERSITEITSGESCHIEDENIS

LETTRE D'INFORMATION SUR L'HISTOIRE DES UNIVERSITÉS

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis



Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Colofon

Redactie Nieuwsbrief: Marc Nelissen en Marc Wingens
Kopij richten aan de redactieadressen in Nederland of België.

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Redactieadres/secretariaat Werkgroep: Marc Wingens, FHKW L3-069, Erasmus Universiteit, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam. Tel: 010 4082495 (aanwezig op maandag). Fax: 010 4532922. E-mail: wingens@mgs.fhk.eur.nl

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief*, korting op publikaties van de Werkgroep en voorrechten bij de overige activiteiten van de Werkgroep. Contributie binnenland: fl.30; studenten fl.17,50. Betalingen van Nederlandse leden dienen te geschieden op gironummer 6845444 ten name van de Stichting Batavia Academica. Betalingen vanuit het buitenland mogen geen kosten voor de Werkgroep met zich meebrengen.

Nederlandse leden die ook wensen te worden uitgenodigd voor de vergaderingen van het Belgische Studium generale, dienen dit kenbaar te maken aan het Belgische secretariaat.

Studium generale. Contactgroep Universiteitsgeschiedenis/Groupe de contact pour l'histoire des universités

Redactieadres/secretariaat Contactgroep - Rédaction/secrétariat du Groupe:
Marc Nelissen, Universiteitsarchief K.U.Leuven, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven.
Tel: 016 324632. Fax: 016 324691. E-mail: marc.nelissen@bib.kuleuven.ac.be

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief* en uitnodigingen voor de vergaderingen. Contributie: BEF 300. Betalingen op rekeningnummer 001-2569819-74 van de ASLK, ten name van Studium generale. Contactgroep Universiteitsgeschiedenis.

Les membres recevront la *Lettre d'information* et seront invités aux réunions.
Cotisation 300 FB, à virer au compte CGER 001-2569819-74 de Studium generale. Groupe de contact pour l'histoire des universités.

ISSN 1383-794X

Woord vooraf / Avant-propos

Als redacteurs van de *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis* denken wij redenen tot tevredenheid te hebben. Al tijdens zijn eerste jaar van verschijnen bewijst de Nieuwsbrief zijn bestaansrecht. De universiteitsgeschiedenis van de Lage Landen blijkt springlevend te zijn. Van Noord en Zuid werden bijdragen aangeleverd, die een rijk geschakeerd overzicht bieden. De redactie wil echter meer doen dan enkel het reproduceren en bijeen brengen van al bestaande informatie. Daarom werden in dit nummer van de Nieuwsbrief heel wat verslagen van congressen opgenomen, evenals samenvattingen van lezingen en nieuwe publikaties. Zelf willen wij aandacht besteden aan twee projecten: de inventarisering van het lopend onderzoek in verband met universiteitsgeschiedenis in België en Nederland, en de uitgave van een adressenlijst (met opgave van de belangstellingsgebieden) van de leden van de twee werkgroepen. Beide projecten worden verderop voorgesteld.

De redactie beseft dat de Nieuwsbrief enkel kan bestaan dankzij vrijwillige en belangeloze medewerking, en wil hiervoor dan ook haar erkentelijkheid uitdrukken. We hopen dat steeds meer wetenschappers het als een automatisme zullen gaan zien om nieuwe informatie die voor andere geïnteresseerden in de universiteitsgeschiedenis van nut kan zijn te verwerken in een korte notitie of door te zenden naar één van de redactieadressen.

Voor deze Nieuwsbrief konden we beroep doen op de medewerking van (in alfabetische volgorde): Peter Binkley, Pierre Delsaert, Hilde de Ridder-Symoens, Didier Devriese, Siska Germonpré, Gerda Huisman, Marie-Thérèse Isaac, Annie Luwaert-Lambrecht, Jeroen Nilis, Jacques Paquet, Yolande Pierrard, Annemarie Van der Meersch, Dick van der Vaart, Geert Vanpaemel, Olga Weijers en Kaat Wils.

(Marc Nelissen - Marc Wingens)



Mededelingen / Communications

Mededeling van de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

In tegenstelling tot wat stond aangekondigd in de vorige *Nieuwsbrief*, zal de bundel met de titel *Academische vrijheid* niet aan de leden van de Werkgroep worden toegezonden als deel twee van de Universiteitshistorische reeks. De leden wordt echter wel een korting aangeboden bij de aanschaf van het boek. U leest hierover meer in de rubriek 'Nieuwe publikaties'.



Deuxième réunion de Studium generale Les universités belges et mai '68

La deuxième réunion de Studium generale se tiendra le samedi 25 novembre 1995, de 10 à 13 h. à l'Université Libre de Bruxelles. Cette réunion portera sur les événements de mai 1968 dans les diverses universités belges: récits des événements, problèmes des témoignages en histoire du temps présent, réactions du personnel académique et scientifique, impact sur les structures universitaires à court ou moyen terme, rôle des étudiants dans la mise en place de ces nouvelles structures etc... Après le repas, il y a possibilité de visiter la nouvelle bibliothèque de l'Université Libre de Bruxelles. Conférences:

- Andrée Despy-Meyer (ULB), *Mai '68 à l'ULB ou les débuts d'une démocratisation générale*
- Gaston Braive (FUSL), *De l'interprétation historique appliquée aux événements et conséquences de mai '68: le cas des Facultés universitaires Saint-Louis*
- Louis Vos (K.U.Leuven), *Studentenprotest in de jaren '60*



Verslag van de eerste vergadering van Studium generale in Gent

De eerste vergadering van Studium generale heeft plaatsgevonden op 20 mei 1995 in het Archief van de Universiteit Gent. De leden van de groep werden er ontvangen door Mevr. A.M. Simon-Van der Meersch. In een korte huishoudelijke vergadering werd de overgang van de oude Contactgroep Universiteitsgeschiedenis van het NFWO naar het nieuw opgerichte Studium generale als

geslaagd beoordeeld. De vereniging telde op dat ogenblik al meer dan dertig betalende leden, wat een voldoende platform biedt om de werking van Studium generale gaande te houden. Ook de Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis werd positief geëvalueerd. Daarna stelden drie pas afgestudeerde historici hun onderzoek voor. Tenslotte konden de aanwezigen kort kennis maken met de bestanden en verzamelingen die bewaard worden op het Archief van de Universiteit Gent.

De aanwezige sprekers waren zo vriendelijk om een samenvatting van hun lezing te bezorgen, net als de vierde spreker, die door ziekte verhinderd was. De tekst ervan volgt hierna. De secretaris hoopt van sprekers op volgende vergaderingen evenveel medewerking te zullen krijgen om dit soort teksten te kunnen brengen.

Jeroen Nilis, *Ierse studenten aan de oude Leuvense Universiteit (1548-1797)*
een prosopografische studie

Dankzij de internationale uitstraling van de Leuvense universiteit als contra-reformatorisch bolwerk, oefende Leuven vanaf het midden van de zestiende eeuw een unieke aantrekkingskracht uit op Ierse studenten. De religieuze ommekeer onder de Engelse koning Henry VIII (1509-1547), gekoppeld aan een actieve veroveringspolitiek in Ierland vanaf 1534, sloot immers de weg af voor de Ierse rooms-katholieke studenten naar de traditionele opleidingscentra, de universiteiten Oxford en Cambridge. Veertien jaar na de opstand van *Silken Thomas*, Lord Offaly, (1534) en zeven jaar na de erkenning door het Iers Parlement van Henry VIII als koning - en niet langer pauselijk leenheer - van Ierland (1541), kwamen de eerste Ieren naar de Leuvense universiteitsstad (1548).

Van dan af vonden steeds meer Ieren hun weg naar Leuven. Nog voor die van Parijs werd de Leuvense Universiteit het opleidingscentrum voor het Ierse contra-reformatorische episcopaat en de clerus. Die beginperiode van Ierse aanwezigheid aan de Leuvense Alma Mater werd gekenmerkt door een overgang van individueel naar een groepsgewijs en een meer 'geïstitutioniseerd' initiatief. Helaas ontbreken voor deze de belangrijke universiteitsbronnen, daar de Leuvense universiteitsstad in deze decennia van de tweede helft van de zestiende eeuw werd geteisterd door overstromingen, pest en oorlogen. Dit veroorzaakte een ware leegloop van universiteit en stad en zette het universiteitsleven op een laag pitje. Ook een achttal Ieren weken uit naar Parijs en lagen aan de basis van de stichting van een Iers (Pastoraal) College aldaar (1578), nog voor er één bestond te Leuven. Meteen begon de toevloed van Ierse studenten naar Parijs, dat zeer snel de rol van Salamanca en Leuven zou overnemen.

Toch bleef de Oude Leuvense Alma Mater tot haar opheffing in 1797 belangrijk voor de Ierse missionering. Peter Lombard, Leuvens alumnus en latere aartsbisschop van Armagh (1601-1625) speelde een cruciale rol bij de overgang van het apostolisch vicariaat van Ierland naar een heuse Ierse Kerk, met benoemde bisschoppen. Zeven van de dertien van de eerste generatie contra-reformatorische Ierse bisschoppen waren Leuvense alumni. Met drie (en tijdelijk zelfs vier) Ierse colleges, speelde Leuven een unieke en centrale rol in een netwerk van Ierse colleges op het Continent. Zelfs Rome, dat een Iers college meer bezat dan Leuven, kende niet de unieke Leuvense situatie met de aanwezigheid van kloostercolleges van de twee belangrijkste Ierse religieuze orden - de franciscanen en de dominicanen - én een college voor de seculiere priesterstudenten.

Het belang van het oudste Iers regulier college te Leuven en op het Continent (1607), dat van de franciscanen, is welbekend : niet alleen een belangrijk opleidingshuis voor Ierse missionarissen, maar ook invloedrijk studie- en drukerscentrum. Bovendien was het college een sluis naar andere Iers franciscaanse colleges op het Continent (Rome, Praag, Wielun in Polen, Boulay in Frankrijk) en was het het moederhuis van de huizen te Praag en Wielun.

Het Iers Pastoraal College voor seculiere priesterstudenten, functioneerde reeds in 1622 (en niet 1623 zoals zo vaak verkeerdelijk wordt vermeld), maar werd pas na de dood van zijn stichter, Eugene Matthews (MacMahon), aartsbisschop van Dublin (+ Rome 1624), erkend als pauselijke fundatie bij bul van paus Urbanus VIII (1624). Het college was rijk gedoteerd met veelal kleine, 'smalle', beurzen gesticht door alumni van het college.

Het derde Iers college te Leuven (1624), dit van de dominicanen, werd, na de sluiting van het college te Lissabon (1755, na de aardbeving), tijdelijk het enige college voor Ierse dominicanen. Het was bijgevolg uiterst belangrijk voor de overleving van de Ierse dominicaanse provincie.

Het blijkt dat de Ieren vooral in de zeventiende eeuw ook binnen de Leuvense universiteit een belangrijke rol speelden. Vijf Ieren brachten het tot rector. De meest bekende is wellicht de jurist Thomas Stapleton (Fethard, Ierland, 1622 - Leuven, 1694; niet te verwarren met de zestiende-eeuwse Engelse theoloog Thomas Stapleton, Sussex, 1535 - Leuven 1598), die tot zeven maal toe de functie van rector bekleedde. John Sinnich (Cork, 1603 - Leuven, 1666) bracht het wel niet tot rector, maar speelde een niet minder belangrijke rol binnen de universiteit. Als doctor in de theologie, lid van de Strikte Faculteit, president van het belangrijke Groot Heilig Geest-college (vanaf 1641), vertegenwoordigde en verdedigde hij samen met Cornelius de Paepe (+ Rome, 1644) te Rome de universiteit tegen de veroordeling van de *Augustinus* van Cornelius Jansenius. Sinnich had samen met Libertus Fromondus (1578-1653) de uitgave van dit

werk verzorgd en hij had de index opgesteld. Ongetwijfeld was hij ervoor verantwoordelijk dat in deze editie ook een tractaat werd opgenomen van Florence Conry, O.F.M., aartsbischop van Tuam (+1629), en als stichter van het Iers franciscaans college, ooit Jansenius' buurman.

Tijdens de periode 1616-1797 werden er meer dan achthonderd Ieren geïmmatriculeerd. In het totaal werden meer dan duizend Ierse studenten geïdentificeerd die kortere of langere periode hebben verbleven aan de Leuvense universiteit. Slechts een kleine minderheid, een dertigtal personen, behoorde tot de reguliere clerus. Die kregen hun theologische opleiding in hun eigen kloostercollege en waren bijgevolg - op een enkele uitzondering na - niet centraal geïmmatriculeerd of volgden geen studies aan de universiteit. Niet alle Ieren studeerden theologie; er waren ook opvallend veel studenten in de medicijnen en een klein aantal in de rechten. Wanneer de Ierse reguliere clerus bij de Ierse universiteitsstudenten wordt opgeteld, is een schatting van een vijf à zesduizend personen zeker niet overdreven.

Na de opheffing van de universiteit (1797), werden de Ierse colleges, zoals andere universitaire gebouwen, aangeslagen en openbaar verkocht. Enkel de Ierse franciscanen konden hun college behouden, maar moesten het uiteindelijk verkopen in 1824. Meer dan honderd jaar later, in 1925, konden ze het weer terugkopen. In 1927 werd het college officieel geopend. Tot in de jaren '60 was het nog steeds een belangrijk opleidingscentrum voor de Ierse clerus. Vermelden we tot slot dat met de oprichting van *Het Iers Instituut voor Europese Zaken / Irish Institute for European Affairs* (1984) terug een belangrijke, zij het niet zo opvallende aanwezigheid van Ieren te Leuven te bespeuren is. Gehuisvest in het voormalige Iers franciscaans college, neemt dit Instituut als bruggehoofd voor Ierland de unieke netwerkkrol van dit college over inzake Ierse integratie in Europa.

Universiteitsprosopografie: een mogelijkheid tot standaardisering. Ierse studenten aan de Oude Universiteit van Leuven, 1750-1797, (onuitgegeven licentieverhandeling), Leuven, 1994, XXI, 110 p.

(Jeroen Nilis)

Yolande Pierrard, *Charles Moeller.*
Vie quotidienne d'un professeur d'histoire à l'UCL de 1863 à 1914

Charles Moeller est né le 14 avril 1838 dans une famille danoise dont le grand-père, Nicolas, s'étant converti au catholicisme, avait dû fuir son pays pour se rendre en Allemagne. Son père, Jean Moeller avait été appelé par Monseigneur de Ram, lors de la création de l'Université catholique de Louvain en 1834, pour enseigner l'Histoire générale.

En tant que second fils, Charles était destiné par sa famille à succéder à son père, l'aîné, Joseph s'étant consacré à Dieu. Dès lors ses parents furent très attentifs à sa formation, alors qu'il se révéla un enfant calme et sensible, d'un caractère plutôt renfermé. Après un parcours sans problème, il décrocha avec la plus grande distinction en août 1860 le titre de Docteur en Philosophie et Lettres. Il parcourut encore les grandes villes d'Allemagne pour écouter les maîtres en Histoire de l'époque, avant d'enseigner dans un collège durant quelque temps. En 1863, son père mourut brutalement d'une pleurésie aigüe. Il est choisi pour lui succéder.

Homme de devoir avant tout, le travail avait une grande importance dans sa vie, au point que sa fille le disait marié avec ses livres. Physiquement, il avait une voix grêle et désagréable, était de taille moyenne et avait une figure pâle et austère. Timide, modeste et aimable, il s'est marié vers 40 ans et a eu sept enfants dont six filles.

La condition des professeurs en faculté de Philosophie et Lettres à cette époque était souvent peu enviable. Aussi voyait-on souvent des clercs comme professeur. Leur condition précaire était en effet due aux revenus auxquels ils pouvaient prétendre. Car contrairement aux autres facultés, un professeur en Lettres n'avait pas d'autres revenus professionnels que ceux de son enseignement ou de ses publications.

En ce qui concerne les publications de Charles Moeller, celui-ci s'est employé toute sa vie à continuer et à mettre à jour les outils de travail que sont pour les professeurs les manuels scolaires inspirés de la méthode allemande qui n'étaient pas encore en vigueur chez nous lorsque son père les avait introduits en Belgique. Mais leur édition était payée par l'auteur et ceux-ci n'ont jamais connus de succès en librairie. La monographie sur Eléonore d'Aquitaine n'a pas eu le succès des livres d'histoire de son ami Godefroid Kurth bien qu'elle ait été retenue pour le concours quinquennal.

Ses revenus étaient donc entièrement alimentés par son salaire de professeur. Le traitement à Louvain était peu important comparé à celui des autres universités: 4500 francs pour un professeur ordinaire (puis 4400) et 2500 francs pour un

professeur extraordinaire alors que dans les universités d'Etat un professeur extraordinaire gagnait déjà 5000 francs et un professeur ordinaire 7000. Cette différence était due au peu de moyens dont disposait l'université catholique de Louvain à cette époque. N'ayant pas reçu de l'Etat le statut de personne civile, elle ne pouvait posséder de biens en propres. L'Alma Mater vivait uniquement des subsides des évêques, des dons de catholiques importants, de la collecte annuelle de février dans toutes les paroisses belges. Cet état de fait changea seulement en 1911 avec la loi de Lantsheere.

Les évêques avaient donc un pouvoir important de décision et notamment dans la nomination des professeurs et dans la décision d'augmenter les traitements. Les professeurs ont souvent réclamés des traitements plus importants pour tous mais sans succès: ils découvraient alors l'état catastrophique des finances de l'université.

Les professeurs étaient cependant rémunérés encore par une part sur les rétributions de cours payées par les étudiants. Un questeur était nommé dans chaque faculté parmi les professeurs pour récolter l'argent auprès des étudiants et le répartir entre les professeurs en fonction du nombre d'heure de cours prescrites. Charles Moeller accomplit cette mission de 1872 à 1891. De nombreux conflits découlèrent de ces partages en raison du poids que constituait souvent ce revenu par rapport au traitement officiel (souvent il en était l'équivalent). Les professeurs tentèrent de garder jalousement leur droit sur le minerval et s'opposaient ainsi à la multiplication des cours et donc au progrès des études. Ainsi les cours de doctorat lors de la création des sections comme l'histoire en 1890 se donnaient gratuitement, sans part du minerval!

Avec encore la rétribution des examens, cela faisait un revenu total de 11000 à 12000 francs par an. Ces revenus sont restés stationnaires durant les cinquante années de son enseignement. Cela lui permettait ainsi qu'à sa famille un niveau de vie décent. Ils ne se privaient pas pour la nourriture mais ne portaient en vacances qu'une année sur deux, à la mer. Les rétributions des examens permettaient de louer un piano. Toutefois, cela explique aussi le long professorat de Charles Moeller, qui ne prit sa pension qu'en 1919 alors qu'il avait 81 ans.

Charles Moeller, professeur d'histoire à l'UCL de 1863 à 1919: vie quotidienne et enseignement d'un professeur d'histoire, (mémoire de licence en Histoire), Louvain-la-Neuve, 1992, 276 p.

(Yolande Pierrard)

Siska Germonpré, *De oorlogsjaren 1940-44 aan
de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte - sectie Geschiedenis
van de Rijksuniversiteit Gent*

De invloed van de bezetting op de Faculteit Letteren en de sectie Geschiedenis van de Universiteit Gent is het centrale thema van mijn onderzoek. Concreet zocht ik naar een antwoord op de vragen:

- Had de bezetter een duidelijke politiek om de Universiteit Gent, in casu de sectie Geschiedenis te hervormen? Zo ja, hoe gebeurde deze beïnvloeding en in hoeverre was ze succesvol?
- Hoe was de verhouding van de Faculteit en haar leden ten opzichte van de collaborerende overheid, professoren en studenten?
- Was er tijdens de oorlogsjaren een evolutie merkbaar in de houding van de bezetter ten opzichte van de Faculteit Letteren?
- En tenslotte hoe verliep de werking van de Faculteit tijdens de oorlogsjaren?

De faculteitsverslagen zijn de belangrijkste bron van mijn studie. Het verslag van de maandelijkse zittingen van de Faculteitsraad geeft een chronologisch overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen en geeft ook een impressie van de houding van de Faculteit Letteren. Dit bronnenmateriaal vulde ik verder aan met briefwisseling van de Faculteit en de Universiteit, persoonlijke dossiers van de (gast)professoren, dossiers van het Krijgsauditoraat en het archief van de Vlaamse Geschiedkundige Kring. Ook de mondelinge en schriftelijke getuigenissen van oudstudenten Geschiedenis zijn zeer waardevol.

Toch moet ik het rapport van Franz Steinbach apart vermelden- Steinbach was gedurende het wintersemester van 1940-41 een Duitse gastprofessor aan de Faculteit Letteren. Het rapport van Steinbach geeft een knap beeld van de Duitse motieven en plannen voor de Faculteit Letteren en de sectie Geschiedenis.

De oorlogsjaren 1940-44 aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte - sectie Geschiedenis van de Rijksuniversiteit Gent, (onuitgegeven licentieverhandeling), promotor Prof. Dr. H. Balthazar. Gent, 1992.

(Siska Germonpré)

Kaat Wils, *Het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte
en het positivisme (1889-1914)*

"L'idée de fonder sur les sciences des constructions philosophiques, n'a plus aujourd'hui la vogue universelle d'autrefois. Nous sommes loin de Comte et Taine". Met deze woorden stelde het Instituut voor Wijsbegeerte van de Leuvense universiteit in 1914 het allereerste nummer van haar oudleerlingenblad voor. Zeven jaar tevoren had een medewerker van het tijdschrift van het Instituut, de *Revue néo-scholastique*, dezelfde gedachte plastischer verwoord: *"L'on cesse de passer pour un paysan du Danube, en disant que le positivisme d'Auguste Comte ou le phénoménisme de Stuart Mill sont des théories insuffisantes"*. Het positivisme had de katholieke Leuvense filosofen inderdaad parten gespeeld. Een geschiedenis van de houding tegenover dit positivisme biedt een interessante invalshoek om de Leuvense, neo-thomistische filosofie in haar tijds kader te plaatsen.

Het positivistische intellectuele klimaat speelde al een duidelijke rol bij de stichting en uitbouw van het Instituut. Paus Leo XIII, die het initiatief nam tot de oprichting van een eerste leerstoel voor thomistische wijsbegeerte (1882) in Leuven, verwees hierbij naar het gevaar van "materialistische en naturalistische doctrines" waartegen de Belgische jongeren moesten worden gewapend. Désiré Mercier, een jonge theoloog aan wie de leerstoel werd toevertrouwd, gaf al in zijn openingsrede in 1882 een concrete invulling aan de door de paus gesignaleerde bedreiging: het was vooral tegen het atheïstische positivisme dat de Leuvense universiteit zich diende te weren. Ook later, wanneer Mercier een volledig Instituut voor Wijsbegeerte (1889) uitbouwde en leidde, bleef het positivisme een grote rol spelen in de legitimatie van de nood aan een dergelijk instituut.

Zowel in het werk als in het onderwijs van de docenten van het Instituut nam het positivisme een belangrijke plaats in. Hoewel het oorspronkelijke Positivisme van Comte ook een ambitieus maatschappelijk en religieus project inhield, kwam de positieve filosofie in Leuven vooral aan bod als een erg reductionistische visie op kennis volgens dewelke de mens zich dient te beperken tot het beschrijven van waarneembare feiten en het vastleggen van hun onderlinge relaties in wetten. Dit epistemologisch gebod had natuurlijk verregaande consequenties; in een dergelijke optiek was er immers geen plaats voor metafysica en theologie, per definitie ongegronde vormen van kennis, aangezien ze de wereld van de fenomenen trachten te overstijgen. Naast Comte waren het vooral de filosoof John Stuart Mill, de sociologen Emile Durkheim en Herbert Spencer en de historicus Hippolyte Taine die in deze context ter sprake kwamen en onder vuur werden genomen. Hun wereldbeeld werd - dikwijls op een zeer polemische en geëmotioneerde wijze - als deterministisch, materialistisch en immoreel

bestempeld; tégen hen in werd het bestaansrecht van een (thomistische) metafysica en een op geloof gebaseerde moraal verdedigd.

Maar ondanks alle vijandigheden onderging de Leuvense filosofie tegelijkertijd een sterke invloed van het positivisme. Zelfs binnen de context van aanklacht en weerlegging liet het positivisme sporen na. In de confrontatie met het positivisme - hét symbool voor het eigentijdse wetenschapsideaal en de snelle ontwikkelingen in de wetenschappen - kwam het er op aan te tonen dat de katholieke wereld niet achterop was geraakt, dat ze integendeel al veel langer de eis tot wetenschappelijkheid in haar vaandel droeg en deze ook op een veel consequentere manier dan de positivisten verwezenlijkte. Al gingen de Leuvense filosofen niet zo ver zichzelf positivistischer dan de positivisten te noemen, toch stelden ze een groot aantal typisch positivistische overtuigingen als de hunne voor en namen ze het positivistische wetenschappelijke discours over. Dat Mercier bij de oprichting van het Instituut zoveel belang hechtte aan het invoeren van wetenschappelijke vakken (biologie, anatomie, fysiologie,...) en hier jarenlang moeilijkheden met de rector van de universiteit en de Romeinse Congregatie der Studiën voor over had, was geen toeval. In zijn ogen vormde dit het enige middel om door het positivistische milieu ernstig te worden genomen.

Vooral de Leuvense houding tegenover de sociologie, een jonge en veelbelovende wetenschap, toont de complexiteit van de confrontatie met het positivisme. De negentiende-eeuwse (Franse) sociologie was een positivistisch produkt; het positivisme volledig afwijzen betekende dan ook de sociologische boot missen. Dit wilde geen enkele van de Leuvense filosofen laten gebeuren. De mate waarin men bereid was toegevingen te doen tegenover het "positivistische kamp" kende wél duidelijk grenzen. Toch stond het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte relatief open tegenover de sociologie, zeker in vergelijking met de in 1892 aan de Leuvense universiteit opgerichte "School voor Politieke en Sociale Wetenschappen", waar men tot in 1939 zou aarzelen om een vak "sociologie" in te voeren. Zelfs aan de vrijzinnige Université Libre de Bruxelles was de introductie van onderwijs in de sociologie tijdens de jaren 1880 met moeilijkheden gepaard gegaan; net als in Leuven had dit scepticisme te maken met een - al dan niet uitgesproken - vrees voor het socialistisch karakter van de sociologie.

In het Leuvense Instituut voor Wijsbegeerte verloor de strijd tegen het positivisme nog vóór het aanbreken van de Eerste Wereldoorlog aan belang. Het was in essentie een tot mislukken gedoemde poging geweest om een typisch moderne geesteshouding terug te dringen. Juist omdat in Leuven, in tegenstelling tot in andere katholieke centra, de confrontatie met het positivisme wél was aangegaan, liet het positivisme er ook relatief veel sporen na.

Het verdriet van Leuven: de reactie op het positivisme in het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (1889-1914), (onuitgegeven licentieverhandeling), Leuven, 1991, 168 p.

(Kaat Wils)



Commission Internationale pour l'Histoire des Universités
International Commission for the History of Universities

De Internationale Commissie voor Universiteitsgeschiedenis (CIHU) is opgericht te Stockholm in 1960 op initiatief van Sven Stelling-Michaud uit Genève. In 1962 werd de Commissie erkend door het International Committee of Historical Sciences - Comité International des Sciences Historiques (CISH).

Van dan af is de CIHU present op de vijfjaarlijkse congressen die georganiseerd worden door het CISH. Het laatste "Congrès International des Sciences Historiques", het achttiende in de rij, had plaats te Montréal van 27 augustus tot 3 september 1995. Een verslag van de sessies van de CIHU vindt men elders in deze Nieuwsbrief.

Volgens de statuten heeft de CIHU volgende doelstelling: "La Commission a pour objectif de promouvoir toute forme de recherche historique sur les universités et d'en assurer la coordination internationale, en liaison avec le Comité International des Sciences Historiques." Per land worden via coöptatie in een algemene vergadering één tot maximum twee leden gekozen. Er bestaat een leeftijdslimiet. Samen vormen de leden de algemene vergadering. Deze stelt nieuwe leden voor, bepaalt de thema's van de congressen en bespreekt alle punten die door het Bureau ter sprake worden gebracht.

Het Bureau staat in voor het dagelijks bestuur. Het bestaat uit een president, vice-presidenten, een secretaris-generaal en een tesorier.

Tijdens de algemene vergadering op 1 september 11. te Montréal werd een nieuw bestuur gekozen.

- President: Hilde de Ridder-Symoens (B).
- Vice-presidenten: Jacques Verger (F), Laszlo Domonkos (VSA), Notker Hammerstein (D).
- Secretaris-generaal en tesorier: Helga Robinson-Hammerstein (IRL).

Ook werden verschillende nieuwe leden gekozen, ondermeer ter vervanging van uittredende leden. Voor meerdere landen die niet in deze lijst zijn opgenomen zijn lidmaatschappen in bespreking. De Commissie is thans als volgt samengesteld:

België: H. de Ridder-Symoens - *Canada*: S. Lusignan, J. Farge - *Denemarken*: D. Tamm - *Duitsland*: N. Hammerstein, R. vom Bruch - *Estland*: V. Tamul - *Finland*: M. Klinge - *Frankrijk*: J. Verger - *Groot-Brittannië*: J.M. Fletcher, L. Brockliss - *Ierland*: H. Robinson-Hammerstein - *Italië*: A. Romano, P. Schiera - *Japan*: Y. Sasaki - *Mexico*: E. González González - *Nederland*: W. Frijhoff - *Noorwegen*: S. Langholm, Fredrik W. Thue - *Oostenrijk*: W. Höflechner - *Rusland*: G.A. Tishkin - *Spanje*: L.E. Rodríguez-San Pedro Bezares, A. Perez Martin - *Tsjechië*: M. Svatoš, F. Šmahel - *Vatikaan*: L.E. Boyle - *VSA*: L.S. Domonkos - *Zweden*: S. Sörlin - *Zwitserland*: R. Schwinges.

Ereleden zijn R. Feenstra (N), A. García y García (E), A. Gabriel (VSA), A. Gieysztor (PL), D. Maffei (I).

(Hilde de Ridder-Symoens)



Warburg-Wolfenbüttel research fellowship 1996-1997
Norddeutsche Landesbank

The Norddeutsche Landesbank has generously funded a four-month Research Fellowship to enable a younger scholar to spend two months at the Warburg Institute, University of London, and two months at the Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel, pursuing research into the cultural and intellectual history of early modern Europe.

The Warburg Institute is dedicated to the interdisciplinary study of the classical tradition - in the sense of those elements in European thought, art and institutions that have evolved out of the cultures of the ancient world. Its Library and Photographic Collection are designed and arranged to encourage research into the processes whereby one culture learns from another, and different fields of thought and art act on one another. They are particularly concerned with continuities between the ancient Mediterranean civilizations and the cultural and intellectual history of post-classical Europe, especially in the period to c. 1800.

Over the past twenty years the Herzog August Bibliothek, with its rich historic book and manuscript holdings, has developed into an independent research institute combining the traditional role of a library with that of a humanities research centre concentrating on European cultural history of the early modern period. The Library takes its name from Duke August the Younger (1579-1666), whose collection of 135,000 imprints was one of the largest libraries of his day. It now also houses the collections of the Helmstedt Univer-

sity Library as well as all those books and manuscripts acquired for the collections since the death of Duke August in 1666. The Herzog August Bibliothek has recently been designated the national repository for 17th-century imprints in a scheme to establish a decentralized national library of German texts 1450-1912. The Library offers a broad range of research facilities within its own interdisciplinary fellowship programme, runs summer schools, and organizes conferences and workshops.

The Fellowship is intended for younger scholars, who should have completed at least two years' research towards a doctorate. Those employed at Professor, Lecturer or equivalent in a university of learned institution may normally hold an award only if they are taking unpaid leave for the whole of the period. The Fellowship may not be held concurrently with any other Fellowship or award. Applicants must normally have been under 35 years of age on 1 October 1995.

The Fellowship lasts four months, two of which must be spent in each institution. The total stipend, which may be applied to travel expenses as well as living and other incidental expenses, will be 5,000 pounds (approx. DM 11,500). Applicants domiciled in the UK will be liable for National Insurance costs on the English portion of the award. No additional funds are available.

The Fellowship may be held for any four consecutive months during the year beginning 30 September 1996. Fellows must spend at least 6 weeks of their two months in London during University term-time; term dates for 1996-97 will be 30 September-6 December 1996; 6 January-14 March and 21 April-27 June 1997.

Candidates will be selected jointly by the two institutions and the Bank.; the decision of the selection committee will be final. The successful candidate will be notified in March 1996, and all other candidates will be informed of the outcome of the applications.

At the Warburg Institute, the Fellow will be expected to be in London for the full duration of the award, and to participate in the life of the Institute by presenting his or her research in a seminar, and by advising the Library and Photographic Collection. At the Herzog August Bibliothek the Fellow will be expected to be in residence at the Library for the full duration of the award, and to present an informal paper on his or her research at one of the Fellows' meetings. The Fellow may not teach elsewhere during the tenure of the award, unless with the express permission of the Director of the relevant institution, and will be required to submit a brief written report to both institutions at the conclusion of the Fellowship. The Fellowship may be terminated if the Directors are not satisfied that the conditions of the award are being met. All publi-

cations containing results of work done with the aid of the Fellowship shall include adequate acknowledgment of the fact.

Applications should be made in the form of a letter in English or German, one copy of which should be sent to the Director of each institution. The letter should give the following information:

- A curriculum vitae giving full details of name, date of birth, address and present occupation, school and university education, degrees, teaching and research experience and publications.
- An outline of the proposed research.
- Particulars of any grants or awards received in support of the same subject.
- The names and addresses of two or three persons who have agreed to write, without further invitation, in support of the application. These letters of reference should be sent to the Director of the Warburg Institute by 5 January 1996. It is the responsibility of the candidates to ask their referees to write by this date.
- Copies of published work should if possible be submitted. Candidates should indicate whether they wish these publications to be returned, or whether they may be given to the Library of either institution.

Closing date: applications must arrive at the Warburg Institute no later than 5 December 1995. NO applications will be accepted by e-mail. The postal addresses are: The Warburg Institute, Woburn Square, London WC1H 0AB, United Kingdom; Herzog August Bibliothek, Postfach 13 64, 38299 Wolfenbüttel, Deutschland

(overgenomen uit STUDIUM)



*Geert Vanpaemel bijzonder hoogleraar
Katholieke Universiteit Nijmegen*

Met ingang van 1 september 1995 is aan de Faculteit der Natuurwetenschappen van de KUN dr. G. Vanpaemel benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Geschiedenis van de Natuurwetenschappen in de Nederlanden'. De leerstoel is ingesteld door de Stichting Noord en Zuid. Deze heeft als doel het Nederlands eenheidsbesef in taal en cultuur levend te houden.

Verschillende universiteiten in Nederland en Vlaanderen hebben bijzondere leerstoelen (in voorbereiding) die de gemeenschappelijkheid van cultuur en geschiedenis in de Nederlanden verdiepen en uitdragen. De wetenschappelijke en technische aspecten van de Nederlandse cultuur zijn nog steeds onderbelicht en

worden overschaduwd door ontwikkelingen in bijvoorbeeld de schilderkunst en de staatsvorming. De bijdrage van denkers en geleerden uit de Nederlanden aan de Europese cultuur is van grote betekenis geweest. Het wetenschappelijk ideeëngoed van geleerden als Simon Stevin, Christiaan Huyghens, Snellius en Antoni van Leeuwenhoek vormde en vormt nog steeds een wezenlijke bijdrage aan de voortgang van de moderne wetenschappen.

De leerstoel van Vanpaemel richt zich op de interactie tussen wetenschapsbedrijf en cultuur binnen de grenzen van de historische Nederlanden en in het perspectief van de algemeen-Europese geschiedenis. De leeropdracht sluit op een natuurlijke manier aan op het onderwijs in de geschiedenis van de natuurwetenschappen, zoals dat reeds door de discipline natuurkunde wordt verzorgd.

Geert Vanpaemel (geboren in 1955 te Leuven, België) studeerde economie, wijsbegeerte en wiskunde en natuurkunde aan de K.U.Leuven. Hij promoveerde in 1985 bij prof. Dr. P. Bockstaele (K.U.Leuven) en prof. Dr. H.A.M. Snelders (R.U.Utrecht) op het proefschrift getiteld: 'De mechanistische natuurwetenschap aan de Leuvense Artesfaculteit (1650-1797)'. Deze dissertatie werd in 1986 bekroond door de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België.

Vanpaemel was onder meer assistent op het departement Wiskunde van de K.U.Leuven en docent aan het Hoger Instituut der Kempen te Geel. Hij is hoogleraar aan de Economische Hogeschool Sint-Aloysius te Brussel en sinds 1990 als navorser verbonden aan de afdeling wetenschapsleer van de K.U.Leuven (Hoger Instituut voor Wijsbegeerte). Zijn onderzoeksprojecten betreffen onder meer de wetenschapsgeschiedenis in de Lage Landen (in het bijzonder in de periode 1600-1940), de universiteitsgeschiedenis, de relatie geloof en wetenschap (in het bijzonder wetenschap bij katholieken) en wetenschaps-sociologie. Hij is secretaris van het Nationaal Comité voor Logica, Geschiedenis en Filosofie van de Wetenschappen, corresponderend lid van de International Academy for the History of Science, lid van het organisatiecomité Benelux-congressen voor Geschiedenis van de Wetenschappen, redactiesecretaris van *Scientiarum Historia* en redactielid van *Gewina*.

(persbericht KUN)



AERA-Listservs

The American Educational Research Association sponsors a variety of Internet Forums for discussions of educational research. A listing of the forums that reside on the LISTSERV system at Arizona State University is appended to this notice. You may subscribe to any list by following this procedure:

Address an email letter to `listserv@asu.edu`

Make the single line contents of that letter read as follows: SUB
<listname> <your name>

For example, suppose you wished to subscribe to the general AERA List that carries announcements of conferences, publications and job openings, and that your name is Jo Nomen. Address a letter to `listserv@asu.edu` and make it read SUB AERA Jo Nomen.

The topics covered by the various AERA forums are listed below:

- AERA American Educational Research Association List (Notices of general interest, job announcements and the like)
- ERL-L The Education Research List (General educ. res. discussion)
- AERA-A Division A: Educational Administration Forum
- AERA-B Division B: Curriculum Studies Forum
- AERA-C Division C: Learning and Instruction Forum
- AERA-D Division D: Measurement and Research Methodology Forum
- AERA-E Division E: Counseling and Human Development Forum
- AERA-F Division F: History and Historiography Forum
- AERA-G Division G: Social Context of Education Forum
- AERA-H Division H: School Evaluation and Program Development
- AERA-I Division I: Education in the Professions Forum
- AERA-J Division J: Postsecondary Education Forum
- AERA-K Division K: Teaching and Teacher Education Forum
- AERA-GSL Graduate Studies List

In addition to the forums for discussions, AERA maintains both a gopher server and a World Wide Web site:

- WWW URL is <http://info.asu.edu/aff/aera/home.html>
- Gopher URL is <gopher://info.asu.edu:70/11/aff/aera>

There also exist discussion lists affiliated with AERA that are not located at `listserv@asu.edu`. For these lists, the SUB and UNSUB and other commands would be sent to the address indicated:

- AERA-MI Minority Issues `listserv@unb.ca`
- ENET-L Electronic Networking `listserv@uhccvm.uhcc.hawaii.edu`

- RPE-L Restructuring Pub Ed listserv@uhccvm.uhcc.hawaii.edu
Inquiries may be directed to Gene Glass at glass@asu.edu. Gene V. Glass,
College of Education , Arizona State University, Box 872411, Tempe, AZ
85287-2411, World Wide Web Home Page <http://olam.ed.asu.edu/>

(overgenomen uit STUDIUM)



STUDIUM
University History discussion list

Via het centrale ontvangstpunt in Leuven kunnen via de internationale mailinglist STUDIUM wereldwijd berichten op het gebied van de universiteitsgeschiedenis worden verzonden en ontvangen door de leden. STUDIUM wil een forum zijn voor wetenschappers die zich bezighouden met universiteitsgeschiedenis of de geschiedenis van het hoger onderwijs. De initiatiefnemers streven interdisciplinariteit na en stellen geen chronologische of geografische beperkingen. De berichtenstroom wordt gecontroleerd op overbodige mededelingen. De voertaal van de mailing list is (het moge duidelijk zijn, gezien de benaming) de Engelse. Mogelijke onderwerpen zijn: aankondigingen van colloquia en andere bijeenkomsten, vragen over lopend onderzoek, bibliografische informatie, korte boekbesprekingen, vacatures, het verstrekken van informatie over toegang tot andere elektronische informatiebronnen etc. Voor deelname aan STUDIUM kan men zich wenden tot: marc.nelissen@bib.kuleuven.ac.be, onder vermelding van voor- en achternaam, onderzoeksonderwerp en onderzoeksinstelling. Hierna zal per E-mail-retour een bevestigingsbericht van de deelname en een gebruikersinstructie worden toegezonden.

Voor verdere informatie: Marc Nelissen, Universiteitsarchief K.U.Leuven, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven (België), tel: (32) (0)16 324632, fax: (32) (0)16 324691



Adressenlijst-project

De redactie van de Nieuwsbrief beschouwt het als een logisch uitvloeisel van haar taken om ook een adressenlijst van de leden van de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis en van Studium generale op te stellen. In elk geval moet daarin alle adres-informatie over de individuele leden opgenomen worden, samen met een korte indicatie van interessegebieden en -periodes. In de nabije toekomst zullen alle leden worden aangeschreven om de nodige informatie te leveren. Zo mogelijk wordt de adressenlijst opgenomen in het volgende nummer van de Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis. Suggesties of ideeën hieromtrent zijn steeds welkom bij de redactie.



Onderzoeksprojecten / Projets de recherche

Kaat Wils

*Een ideeën-historisch onderzoek naar de receptie van het positivisme
in België en Nederland (1840-1914)*

Terwijl het begrip "positivisme" nog erg actueel is - vooral als scheldwoord voor een bekrompen scientistische houding binnen de humane en sociale wetenschappen - werd over de concrete rol die het positivisme tijdens de negentiende eeuw speelde, nog weinig onderzoek verricht.

Zoals bekend was het de Franse filosoof Auguste Comte die als eerste het begrip "positivisme" verbond aan zijn geloof in het alleenrecht van empirische of "positieve" kennis. (*Cours de philosophie positive*, 1830-1842). Al dan niet rechtstreeks door hem geïnspireerd, gingen een aantal van zijn jongere tijdgenoten (John Stuart Mill, Herbert Spencer, Henry Thomas Buckle, Ernest Renan, Hippolyte Taine,...) pleiten voor het toepassen van methoden en concepten uit de natuurwetenschappen op alle andere domeinen van het kennen. Het positivisme speelde dan ook een belangrijke rol in het proces van verwetenschappelijking van bestaande disciplines en stimuleerde de emancipatie van nieuwe disciplines als de experimentele psychologie, de criminologie en de sociologie. Het negentiende-eeuwse, op Comte geïnspireerde positivisme onderscheidde zich trouwens duidelijk van latere vormen van scientisme. Het geloof in de mogelijkheid om de verschillende domeinen van het kennen, waartoe ook de moraal werd gerekend, onderling te integreren en te synthetiseren evenals de overtuiging dat de voortdurende vooruitgang in de wetenschap zich rechtstreeks kon en diende te weerspiegelen in sociale vooruitgang gaven aan deze stroming haar historische eigenheid.

Juist omdat deze stroming zich met zoveel geweld in zoveel takken van het denken opdrong, biedt ze een uitstekende invalshoek om een beeld te schetsen van het intellectuele leven in België en Nederland tijdens de tweede helft van de 19de eeuw. De vertakking van positivistische ideeën in verschillende domeinen van het denken vormt het kader van een onderzoek naar de functie die het positivisme speelde in de ontwikkeling van oude en nieuwe intellectuele disciplines in Nederland en België. Omdat het positivisme ook sterk ideologisch geladen connotaties had (identificatie met socialisme,...) was het een wapen in de strijd tussen verschillende groepen van intellectuelen (zo bv. tussen moderne theologen en "supranaturalisten" in Nederland, tussen de katholieke Leuvense universiteit en de vrijzinnige Brusselse universiteit in België). Ook de eventuele

doorsijpeling van het positivisme tot in het politieke discours behoort tot het onderzoeksveld.

Concreet gaat de aandacht naar discussies over (het statuut van) de filosofie, de theologie, de geschiedenis, de sociologie, de psychologie en de criminologie. Het bronnenmateriaal wordt in de eerste plaats in universitaire milieus gezocht. Universiteiten gingen immers een steeds grotere rol spelen in de intellectuele en wetenschappelijke ontwikkelingen, juist als gevolg van de evolutie waar het positivisme een onderdeel van vormde. Hierbij komt het er op aan telkens enkele figuren en significante debatten te selecteren. Via algemeen-culturele tijdschriften probeer ik ook op het spoor te komen van interessante figuren buiten de academische wereld. Naast universiteitsarchieven bieden persoonlijke papieren (bv. Godefroid Kurth, Gerard Heymans,...) bijkomend bronnenmateriaal.

Tips i.v.m. minder bekende figuren of bladen die zich voor het positivisme interesseerden zijn meer dan welkom!

*Kaat Wils, aspirant NFWO
Departement Geschiedenis K.U.Leuven
Blijde Inkomststraat 21, 3000 Leuven*



*Inventaris van het lopend onderzoek met betrekking tot
de universiteitsgeschiedenis in Nederland en België.*

Oproep

De Administratie voor de Programmatie van het Wetenschapsbeleid van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap houdt een databank bij van het lopend wetenschappelijk onderzoek in België (IWETO). Bij navraag bij de Dienst Onderzoekscoördinatie van de K.U.Leuven bleek daarin geen enkel item voor te komen dat met universiteitshistorisch onderzoek in verband te brengen viel: geen zuivere universiteitsgeschiedenis, geen onderzoek van de universiteiten in relatie tot de hedendaagse maatschappij, politiek, economie, geen sociologisch onderzoek van de universiteit en haar bevolking, enzovoort. In Wallonië wordt de inventarisering nog opgestart. Het lijkt nauwelijks mogelijk dat er op dit vlak in België totale windstille heerst, zoals trouwens wordt bewezen door de bijdrage van Kaat Wils hierboven.

In Nederland is informatie over lopend onderzoek met betrekking tot universiteitsgeschiedenis ondergebracht in de Nederlandse Onderzoeksdatabase (NOD). Hoewel hierin veel projecten zijn opgenomen, is de databank verre van volledig.

Daarom vraagt de redactie om lopend onderzoek dat in deze rubriek kan worden aangekondigd, kenbaar te maken op één van beide redactieadressen. Zij contacteren dan wel de individuele onderzoekers met de vraag om een bijdrage en zorgen voor de verdere afwikkeling.

(Marc Nelissen-Marc Wingens)



Nieuwe publikaties / Publications récentes

J.C.H. Blom, A.J. Kox en T.J. Veen (red.), *Academische vrijheid* (Amsterdam, Vossius Pers AUP, 1995) ca. 150 p., ISBN 90-5629-013-4. HFL 34,50/BEF 700.

Op 22 april 1994 vond in de Agnietenkapel een themadag plaats over academische vrijheid van de middeleeuwen tot heden. Welke betekenis werd er aan die vrijheid gehecht op de oudste universiteiten van Europa en welke rol speelde en speelt de academische-vrijheidsgedachte in de negentiende en twintigste eeuw?

Academische vrijheid bevat - na een woord vooraf door P.W.M. Meyer, rector magnificus van de Universiteit van Amsterdam - vijf van de op deze themadag gehouden voordrachten door P.A.E. Baggen (Katholieke Universiteit Nijmegen), G.C.J.J. van den Bergh (emeritus Universiteit Utrecht), H.G. Heijmans (Universiteitsmuseum Utrecht), E.P.W. Soetermeer (Universiteit van Amsterdam) en J.C.M. Wachelder (Rijksuniversiteit Limburg).

Academische vrijheid zal de leden van de Werkgroep, in tegenstelling tot wat eerder werd aangekondigd, niet worden toegezonden als deel twee in de Universiteitshistorische reeks. Wel is met de uitgever overeengekomen dat het boek kan worden besteld tegen een gereduceerde prijs tot 1 januari 1996. Dit kan geschieden door HFL 32,00 (HFL 29,50 + HFL 2,50 portokosten) over te maken op girorekening 6494884 tav. Amsterdam University Press, Prinsengracht 747-751, 1017 JX Amsterdam, onder vermelding van 'Academische vrijheid'. Graag uw volledige adres opgeven.



J.M. Fletcher en H. de Ridder-Symoens (ed.), *Lines of Contact. Proceedings of the Second Conference of Belgian, British, Irish and Dutch Historians of Universities*, held at St Anne's College Oxford 15-17 September 1989 (*Studia Historica Gandensia*, 279 = Universiteitshistorische reeks, I). Gent, 1994.

Dit boek, waarvan de Inhoud al verscheen in de vorige *Nieuwsbrief*, werd intussen aan de leden van de Nederlandse Werkgroep Universiteitsgeschiedenis toegezonden. Men kan het verkrijgen door 250 BEF (+ portokosten België 50 BEF, anderen 129 BEF) over te schrijven op rekening nr. 446-4643049-90 van Prof. dr. W. Prevenier, *Studia Historica Gandensia*, Blandijnberg 2, 9000 Gent

(Marc Wingen)

Jos.M.M. Hermans & Marc Nelissen (eds.), *Charters of Foundation and Early Documents of the Universities of the Coimbra Group*. Groningen, 1994. 120 p., ill. ISBN 9-0367-0435-9. HFL 75/£ 35.

De Coimbra Groep is een select gezelschap van een dertigtal eerbiedwaardige Europese universiteiten, onderling verbonden via academische en culturele samenwerkingsverbanden. Met de publikatie van dit boek wilde de RUGroningen (met de hulp van de K.U.Leuven) meer glans verlenen aan de Algemene Vergadering van de Coimbra Groep die in Groningen plaats vond van 14 tot 16 juni 1994, tijdens het jaar waarin deze universiteit haar 380-jarig bestaan vierde.

Het boek bestaat uit drie delen. In een algemene inleiding worden de vroege stukken en oprichtingsdocumenten van de universiteiten die lid zijn van de groep in hun historische context geplaatst. Het tweede deel biedt voor elke universiteit één van de vroegste geschreven bronnen of een stichtingsakte in facsimile en een afbeelding van het zegel of wapenschild. De afbeeldingen werden door plaatselijke universiteitshistorici voorzien van uitvoerige historische commentaar en een vertaald uittreksel. In een derde deel tenslotte, werden de teksten van de afgebeelde stukken uitgegeven. Het hele boek geeft een geschaafd en diachroon beeld van de verschillende manieren waarop universiteiten gedurende eeuwen met de maatschappij in contact traden.

De behandelde universiteiten zijn (in chronologische volgorde): Bologna (vóór 1080), Oxford (vóór 1187/88), Cambridge (1209), Siena (1240), Salamanca (1243), Montpellier (1289), Coimbra (1290), Praag (1348), Pavia (1361), Kraków (1364), Heidelberg (1385/86), Leuven/Louvain-la-Neuve (1425), Poitiers (1431/31), Caen (1432), Barcelona (1450), Uppsala (1477), Granada (1531), Jena (1558), Leiden (1575), Würzburg (1582), Edinburgh (1582), Dublin (1592), Groningen (1614), Budapest (1635), Göttingen (1737), Galway (1845), Bristol (1909), Thessaloniki (1925) en Aarhus (1928).

Verdeling via Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 72, NL-9700 AB Groningen, tel (31 0)50 3635400, fax 3636300.

(Marc Nelissen)



Erik Van Mingroot, *Sapientie Immarcessibilis. A diplomatic and comparative study of the bull of foundation of the University of Louvain (December 9, 1425)*, (*Mediaevalia Lovaniensia*, Serie I, *Studia* XXV), documentation: Marc Nelissen, translation from the Dutch: Angela Fritsen. Leuven, 1994. 329 p., 112 illustrations. ISBN 90-6186-620-0. 2200 BEF.

De originele stichtingsoorkonde van de Leuvense Universiteit werd vernietigd bij de brand van de Universiteitsbibliotheek in augustus 1914. Al wat nog rest is een facsimile van de voorkant van de bul. Het rijk geïllustreerde boek biedt een nieuwe tekstuitleg en een Engelse vertaling. Daarna bestudeert de auteur op minutieuze wijze de overlevering van de tekst van 1425 tot de dag van vandaag, om zo tot een zo betrouwbaar mogelijk *stemma codicum* te komen. Daarop volgt een grondig onderzoek van de formele aspecten van de tekst van de Leuvense stichtingsbul. De tekst wordt vergeleken met die van de andere vóór 1500 uitgevaardigde stichtingsbullen van Europese universiteiten. Dit onderzoek laat toe de Leuvense bul te situeren binnen de tradities van de pauselijke kanselarij. Voor het eerst wordt op dergelijke schaal bewezen hoe teksten van pauselijke stichtingsoorkonden hun plaats hadden in een eeuwenlange teksttraditie en hoe hun inhoud uitermate bepaald werd door het functioneren van de pauselijke kanselarij.

Voor meer informatie, contacteer Prof. dr Werner Verbeke, Instituut voor Middeleeuwse Studies, Blijde Inkomststraat 21, 3000 Leuven, fax: 016/285025, e-mail: werner.verbeke@arts.kuleuven.ac.be

(Marc Nelissen)



Sachiko Kusakawa (ed.), preface by C.H. Lohr, *A Wittenberg University Library Catalogue of 1536*. (*Libri Pertinentes*, 3), xl-256 pp., 11 plates, hardback. ISBN 0-9518811-2-4.

The library of Wittenberg University was established by Frederick the Wise, Elector of Saxony, in 1512. A month after his capture at the Battle of Mühlberg in May 1547, and a year after the death of Luther, the library was conveyed wholesale to Weimar and thence in 1549 to Jena where many of the books survive. The catalogue edited here was compiled chiefly in 1536 but contains additions up to 1547. This is the university library of Luther and of Melancthon. The book comprises a transcript of the subject catalogue, and of a contemporary author catalogue, with a historical introduction and full indexes of printers and of places of publication as well as an author/title index.

Also available in this series: Alain Wijffels, *Late sixteenth-century lists of law books at Merton College*, (*Libri Pertinentes*, 1), xxvi-122 pp., 2 plates, £ 7, ISBN 0-9518811-0-8; Christiaan Coppens, *Reading in Exile: the libraries of John Ramridge*

(d. 1568), *Thomas Harding (d. 1572) and Henry Joliffe (d. 1573), recusants in Louvain*, (*Libri Pertinentes*, 2), xviii-232 pp., 4 plates, £ 12, ISBN 0-9518811-1-6.

Available from LP Publications, Little Kersland, Gazeley Road, Cambridge CB2 2HB for 15 £ plus postage and packing (3.00 overseas).

(overgenomen uit *STUDIUM*)



Catalogus librorum ex domibus mortuariis. De eerste gedrukte Leuvense boekveilingcatalogus (met een inleiding van Pierre Delsaerd). Wildert, De Carbolineum Pers, 1995. 45 p., waarvan 12 facsimile. 5000 BEF.

Onlangs verscheen bij de 'drukker in de marge' De Carbolineum Pers op 60 exemplaren een facsimile van de eerste gedrukte Leuvense boekveilingcatalogus. Het gaat om de catalogus van de veiling van de prive-bibliotheken van twee Leuvense figuren: Petrus Clasenius en Carolus Bollius (twee juristen). Hun bibliotheek werd in 1636 geveild door de universiteitsbibliothecaris Georgius Lipsius. Het enige bekende exemplaar van de catalogus berust in de Koninklijke Bibliotheek Albert I in Brussel.

(Pierre Delsaerd)



Bart Van Camp, Maurice Dorikens & Liliane Dorikens-Vanpraet, *J.E. Verschaffelt (1870-1955)*, (*Uit het verleden van de RUG*, 37). Gent, 1995. 116 p., ill. ISBN 90-75184-37-9. 250 BEF.

De brochure 'J.E. Verschaffelt (1870-1955)' bevat twee studies over deze Gentse Vlaamsgezinde en liberale hoogleraar, oprichter van het eerste volwaardig Natuurkundig Laboratorium aan de RUG.

De bijdrage van de historicus Bart Van Camp handelt over 'J.E. Verschaffelt: de loopbaan van een natuurkundige' en belicht Verschaffelts' opleiding, de eerste jaren van zijn wetenschappelijke loopbaan in Nederland, zijn docentschap aan de ULB en zijn aanstelling in 1923 als hoogleraar aan de Gentse universiteit, een rechtstreeks gevolg van de gedeeltelijke vernederlandsing. Tenslotte wordt ook zijn rol in de Vlaamse beweging onderzocht.

De tweede studie 'Het wetenschappelijk werk van J.E. Verschaffelt' is van de hand van de fysici Maurice en Liliane Dorikens-Vanpraet. Als directeur van het Museum voor de geschiedenis van de wetenschappen ontving Prof. M. Dorikens

onlangs een buitengewone collectie apparatuur uit het Natuurkundig Laboratorium. Naar aanleiding van de officiële heropening van het Museum besloten beide natuurkundigen het wetenschappelijk werk van hun vakgenoot nader te onderzoeken. Hun artikel vormt hiertoe een eerste aanzet.

Te bestellen bij het Archief van de RUG, St.-Pietersnieuwstraat, 25, 9000-Gent, tel: 09/2643081, fax: 09/2644296, e-mail: annemarie.vandermeersch@rug.ac.be

(Annemarie Van der Meersch)



Koen Palinckx, *Nu naar Gent. Vlaams-nationale en katholieke studentenbeweging te Gent 1928-1940*, (Uit het Verleden van de RUG, 38). Gent, 1995. 315 p. ISBN 90-75184-38-7. 550 BEF.

Deze studie, geschreven door de jonge historicus Koen Palinckx, richt de focus op drie vooraanstaande Gentse studentenverenigingen uit de interbellumperiode: het Algemeen Vlaams Hoogstudentenverbond, het Gents Studentencorps en het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond. De auteur onderzocht hoe de Vlaamse studenten te Gent reageerden op de gebeurtenissen rond de vernederlandsing van hun universiteit, welk aandeel zij hadden in het totstandkomen van deze Nederlandstalige universiteit, en hoe zij zich opstelden tegenover de nieuwe stromingen van de jaren '30.

Te bestellen bij het Archief van de RUG (zie vorige notitie).

(Annemarie Van der Meersch)



António Nóvoa, Marc Depaepe & Erwin V. Johanningmeier (eds.), *The Colonial Experience in Education. Historical Issues and Perspectives*. (Paedagogica Historica. International Journal of the History of Education. Supplementary series. Vol. I). Gent, 1995. BEF 1200.

This book is published as a result of the XVth International Standing Conference for the History of Education, held in Lisbon (July 21-25, 1993) under the following title: "Education Encounters Peoples and Cultures: The Colonial Experience (16th-20th centuries)." After a careful study of the Conference materials, the editorial committee was able to select eighteen papers for publication. Besides the scholarly level and the language proficiency, two other criteria were used. Firstly, a close relationship of the content of the text to the Confe-

rence general theme, which represents an endeavour to stimulate a critical thought on the role of education in the various encounters, always difficult and conflicting, among the peoples and the cultures all over the World was necessary. Secondly, an historical construction of the arguments developed in the papers (e.g. texts based on source materials, and approaches mainly related to a period before World War II) was necessary.

The present work does not claim a synthesis of the history of colonial education. The state of the research is still too incipient, and it is impossible to achieve this goal at this time. Likewise the Conference itself, our intention is to encourage the development of the history of colonial education, so often overlooked or ignored by the traditional historical accounts in education.

The book is divided into five parts (within each part the texts are presented in chronological order) and an epilogue:

Introducing the History of Colonial Education

- Marc Depaepe, *An Agenda for the History of Colonial Education*
- António Nóvoa, *On History, History of Education, and History of Colonial Education*

European Backgrounds of Colonial Education

- Rogério Fernandes, *Portraits de l'éducation portugaise dans la transition du monde médiéval vers le XVI^e siècle*
- Augustín Escolano & Purificaión Lahoz, *Mission and Modernity in the Educational Activity of Tomás de Berlanga*
- Guus Boone & Leendert Groenendijk, *The Dutch Calvinist Moral Offensive and the Colonial Training of Sailors and Tradesmen, 1595-1790*
- João Carlos Paulo, *Education coloniale et "Ecole portugaise" (1926-1946)*

African Experiences of Colonial Education

- Peter Randall, *The Church, Schooling and Segregation in Colonial South Africa*
- Ahmed Chabchoub, *La politique scolaire de la France en Afrique du Nord*
- Michael Omolewa, *British Universities' Response to Colonial Rule in Africa: The Nigerian Example*
- Lies Van Rompaey, *The Development of the Catholic Youth Organizations in the Belgian Congo (1908-1960)*
- Antoinette Errante, *Growing Up Assimilating: An Oral History of Colonial Missionary Education in Mozambique*
- Malika Belkaïd, *Assimilation ,mancipatrice, ,mancipation assimilatrice?*

Asian and Oceanic Experiences of Colonial Education

- Joost Cot, *Imperialism and the Progressive Education Movement: Schooling in Colonial Sulawesi*
- Bernard Hyams, *United States Colonialism in Hawaiian Education: The Teachers' Role*

Colonial Experiences in European and North-American Settings

- Sölve Anderzén, *"Norrländ is our India": Colonization - Missions or Catechization?*
- Jürgen Herbst, *The Regents of the University of the State of New York, 1784-1920: Secondary Education Emerges in the New Nation*
- Brian Titley, *A Troubled Legacy: The Catholic Church and Indian Residential Schooling in Canada*

Epilogue: Dominique Julia, *La culture scolaire comme objet historique*

To order, please contact Annie Luwaert-Lambrecht, Executive Secretary, Paedagogica Historica, A. Baertsoenkaai 3, B-9000 Gent (Belgium), tel: 32/9/224.02.24, fax: 32/9/225.93.11, e-mail: annie.lambrecht@rug.ac.be

(overgenomen uit *STUDIUM*)



Pierre Caspard (ed.), foreword by Robert Aldrich, *International guide for research in the history of education/Guide international de la recherche en histoire de l'éducation* (2d ed.; Paris, Institut national de recherche pédagogique/Bern, Peter Lang SA, 1995), *International Standing Conference for the History of Education/Service d'histoire de l'éducation*. 275 p. ISBN 2-7342-0460-6/3-906754-27-8, 90 FF/23 FS.

This guide collects an exceptional quantity of information about research in education in thirty-one countries: Argentina, Australia, Austria, Belarus, Belgium, Brazil, Bulgaria, Canada, China, Colombia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, India, Ireland, Italy, Japan, Madagascar, Mexico, The Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Russia, Spain, Switzerland, the United Kingdom, Ukraina, the U.S.A.

It was designed in an essentially practical prospect but written by historians who have a personal knowledge of research in each of those countries; it gives precise information about several hundreds of associations, research centres, libraries, archives, registration and museums which are specialized in the history of education, teaching and pedagogy. The guide also provides a complete bibliography of more than five hundred titles: specialized journals, research guides

and reference works. Lastly, an index of a thousand names enables the reader to identify and spot most of those who work in that field. The book will be useful in all the libraries and information centres in social sciences.

Institut national de recherche pédagogique: 29, rue d'Ulm, 75230 Paris Cedex 05, France; Peter Lang SA: Jupiterstrasse 15, 3000 Bern, Switzerland.



Marie-Madeleine Compère, *L'histoire de l'éducation en Europe. Essai comparatif sur la façon dont elle s'écrit* (Paris, Institut national de recherche pédagogique/Bern, Peter Lang SA, 1995) *International Standing Conference for the History of Education/Service d'histoire de l'éducation*. 290 p., ISBN 2-7342-0469-X/3-906754-28-6, 98 FF/25 FS

L'éducation repose en Europe sur les mêmes fondations stratifiées: soubassements chrétiens des origines, sécularisation acquise grâce aux combats des Lumières, aujourd'hui convictions démocratiques. Au moment où l'Europe se renouvelle et se construit dans les esprits et les consciences, l'histoire de l'éducation, qui est au coeur de sa culture commune passée, mérite une visite comparative.

Le présent ouvrage ne restitue pas cette histoire européenne, mais montre comment elle a été pensée et écrite différemment selon les traditions nationales. Il constate les divergences et les convergences qui traversent ces historiographies et fait des propositions pour les collaborations à venir.

L'ouvrage comprend trois parties. Dans la première, l'auteur montre comment s'est constituée, dans les différents pays d'Europe, l'histoire de l'éducation comme discipline universitaire et tire les conséquences que cette genèse entraîne dans la production contemporaine des ouvrages, les objets privilégiés des études, les concepts qui les articulent. La deuxième partie fait l'analyse comparée de la production dans quatre domaines que les historiographies nationales ont partagé par prédilection depuis une quinzaine d'années: l'alphabétisation, l'enfance, la jeunesse, la sociologie des universités. Dans la dernière partie enfin l'attention est portée sur l'histoire de l'enseignement dans sa définition traditionnelle.

En alliant ainsi la réflexion méthodologique à la richesse de l'information, l'ouvrage offre un instrument original, particulièrement utile à l'élargissement de la recherche aux dimensions européennes.

Institut national de recherche pédagogique: 29, rue d'Ulm, 75230 Paris Cedex 05, France; Peter Lang SA: Jupiterstrasse 15, 3000 Berne, Suisse.



Education et Société

Nouvelle revue publiée par l'ASBL 'Education et Société' de l'Université de Mons-Hainaut, Place du Parc 20 / B-7000 Mons, fax: 065/37.30.54. Président de l'ASBL : M.-Th. Isaac, administrateur délégué : Cl. Sorgeloos.

Le premier numéro paraîtra en 1995 ; la périodicité n'est pas encore établie. Les modalités de commande du volume figureront dans le prospectus d'annonce et dans chaque numéro ; pour le premier, on peut aussi s'adresser au président ou à l'administrateur-délégué (voir adresse ci-dessus).

La revue s'orientera essentiellement vers deux axes de recherche. Pour ce qui concerne le premier, on se propose de rassembler des contributions sur l'histoire de l'enseignement, sur les écoles et les pensionnats publics et privés, de tous les niveaux, époques et réseaux, sur les maîtres et les élèves, sur le matériel pédagogique et les méthodes. Les manuels scolaires retiendront aussi notre attention.

Le second axe visera l'étude d'autres formes d'éducation, en particulier, celles relevant de la famille et de la société. D'autres domaines encore peuvent entrer dans le cadre de la revue comme la diffusion et la réception des sciences au sein d'une société donnée.

Le 22 septembre 1995, "Education et Société", ASBL de l'Université de Mons-Hainaut a organisé en collaboration avec le Centre de Promotion de la Culture Scientifique Technique et Industrielle du Nord-Pas de Calais un colloque intitulé "La diffusion du savoir scientifique - XVIe-XIXe s." dans le cadre du projet européen : Hainaut/Nord-Pas de Calais. Les orateurs, historiens, mathématiciens, physiciens, chimistes, chartistes se sont succédé à la tribune. La liste des conférenciers et conférences a déjà été publiée dans le dernier numéro de la *Lettre d'information sur l'histoire des universités*, 1(1995)1, p. 31-32. Les Actes seront publiés. Toute correspondance à leur propos peut être adressée à M.-Th. Isaac.

(Marie-Thérèse Isaac)



Historical Studies in Education/Revue d'histoire de l'éducation 7 (1995) 1

Articles:

- Nathalie Belanger, Clermont Gauthier, Maurice Tardif, *Ruptures et continuités dans l'évolution des programmes de mathématiques de 1861 à 1981. L'ampleur d'une réforme*
- Vic Satzewich, Linda Mahood, *Indian agents and the residential school system in Canada, 1946-1970*
- Harvey Neufeldt, "You've Changed Too". *The education of the Yarrow Mennonite community, 1928-1960*

Book reviews / Comptes rendus

- James Love, ed. *Education in the Niagara Peninsula* (J. Donald Wilson)
- Mary Ashworth. *Children of the Canadian Mosaic: A Brief History to 1950* (Timothy J. Stanley)
- George Emery. *Facts of Life: The Social Construction of Vital Statistics, Ontario, 1869-1952* (Bruce Curtis)
- John Neubauer. *The Fin-de-Siecle Culture of Adolescence* (Sol Cohen)
- Michael Mitterauer. *A History of Youth* (Sara Posen)
- Wally Secombe. *Weathering the Storm: Working Class Families from the Industrial Revolution to the Fertility Decline* (Rosa del C. Bruno-Jofre)
- Lesley Johnson. *The Modern Girl: Girlhood and Growing Up* (Anne Gagnon)
- Barbara Rose. *Tsuda Umeko and Women's Education in Japan* (Patricia E. Roy)
- Janet McCalman. *Journeyings: The Biography of a Middle-Class Generation, 1920-1990* (Paul Axelrod)
- Roger Openshaw, Greg Lee, Howard Lee. *Challenging the Myths: Rethinking New Zealand's Educational History* (Kay Morris-Mathews, Judith Simon, Dianne Snow)
- Daniel Murphy. *Tolstoy and Education* (Jane O'Dea)

Contact: R.D. Gidney, Co-editor, Faculty of Education, University of Western Ontario, London, Canada N6G 1G7, gidney@edu.uwo.ca, Fax (519) 661-3833

(overgenomen uit *STUDIUM*)



Paedagogica Historica. International Journal of the History of Education XXXI (1995) 2

Articles:

- Honoré Vinck (Mbandaka), *The Influence of Colonial Ideology on Schoolbooks in the Belgian Congo*
- Wolfgang Brezinka (Konstanz), *Die Geschichte des Faches Pädagogik an den österreichischen Universitäten von 1805 bis 1970*
- Hans Van Crombrugge (Leuven), *Rousseau on Family and Education*

Review Articles:

- Christiane Griesse (Berlin), *Auf "Spurensuche". Überlegungen zu Schwerpunkten und Perspektiven der bildungsgeschichtlichen DDR-Forschung*
- Roy Lowe (Birmingham), *The University in the Modern Era*

Book Reviews

- J. Schriewer, E. Keiner & C. Charle (Hrsg.), *Sozialer Raum und akademische Kulturen* (J. Wachelder)
- R. Fox & A. Guagnini (Eds.), *Education, Technology and Industrial Performance in Europe* (G.P.J. Verbong)
- R. Lassahn & B. Ofenbach (Hrsg.), *Bildung in Europa* (H. Röhrs)
- I. Krausman Ben-Amos, *Adolescence and Youth in Early Modern England* (C. Bowden)
- V. Brand, *Jugendkulturen und jugendliches Protest-potential* (C. Jakubowski)
- P.S. Hlebowitsh, *Radical Curriculum Theory Re-considered*; W.B. Carnochan, *The Battleground of the Curriculum* (M.W. Apple)
- R. Takaki, *A Different Mirror* (C.H. Edson)
- C.K. Coburn, *Life at Four Corners* (E.W. Stevens)
- A.B. McKillop, *Matters of Mind* (P.B. Waite)
- P. McCann, *Schooling in a Fishing Society* (J.D. Wilson)
- T. Horio, *Nihon no kyôiku*; S. Saitô e.a. (Eds.), *Nihon kyôikushi* (Y. Sakamoto)
- F.-M. Konrad, *Wurzeln jüdischer Sozialarbeit in Palästina* (F.M. Loewenberg)
- P. Dudek, *Gesamtdeutsche Pädagogik im Schwelmer Kreis* (M. Müller)
- M. Buddrus, *Die Organisation 'Dienst für Deutschland'* (U. Wiegmann)
- M. Laudénbach, *Aufklärung und Schule* (F.-F. Mentzel)
- F. Cambi & S. Ulivieri (Eds.), *I silenzi nell'educazione* (M. Ostenc)
- L. Pazzaglia (Ed.), *Chiesa e prospettive educative in Italia* (M. Ostenc)

- B. Delgado Criado (Ed.), Historia de la Educación en España y América. La educación en la Hispania Antigua y Medieval (A. Viñao Frago)
- B. Delgado Criado (Ed.), Historia de la Educación en España y América. La educación en la España Moderna (M. Revuelta González)
- C. Cárceles Laborde, Humanismo y educación en España (F.J. Laspalas Pérez)
- F.J. Laspalas Pérez, La "reinención" de la escuela (C. Cárceles Laborde)
- A. Mayordomo & J.M. Fernández Soria, Vencer y convencer (S. Marqués)
- J.L. Guereña, J.R. Berrio & A. Tiana (Eds.), Historia de la educación en la España contemporánea (C. Sanchidrián)
- A. Puiggrós (Dir.), Historia de la Educación en la Argentina, Vol. IV (I.M. Blas Antonicelli)
- M. Stavenuiter, Verzorgd of zelfstandig (A. Marcoen)
- O.W.A. Boonstra, De waardij van eene vroege opleiding (M. Stavenuiter)
- L'école neuchâteloise au XIXe siècle (C. Magnin)
- L. Mokrzecki, Tradycje nauczania historii do konca XVI wieku (H. De Ridder-Symoens)
- H. Schmidt, Quellenlexikon der deutschen Literaturgeschichte (W. Huck)
- P. Korte, Projekt Mensch (J. Ruhloff)
- E. Birr-Chaarana, Auf dem Wege zur pädagogischen Mitte (H.-U. Grunder)
- S. Sztobryn, Philosophie der Erziehung von Sergius Hessen (J. Hellwig)
- J. Goody, Entre l'oralité et l'écriture (B. Fraenkel)

Books Received

Conference Reports by Caroline Bowden, Gabriela Ossenbach-Sauter, Georgina Maria Esther Aguirre, C Carmen Sanchidrian, Helmut Engelbrecht

Conference Announcements

All correspondence relating to contributions, subscriptions, back numbers and offprints should be directed to: Annie Luwaert-Lambrecht, Paedagogica Historica, Universiteit Gent, A. Baertsoenkaai 3, B-9000 Gent, Belgium. Tel.: 32/9/224.02.24, Fax: 32/9/225.93.11, E-mail: frank.simon@rug.ac.be, annie.lambrecht@rug.ac.be

(overgenomen uit STUDIUM)



Lezingen en congressen / Conférences et congrès

L'enseignement des disciplines à la Faculté des arts

(Paris et Oxford, XIIIe-XVe s.)

Paris, 18-20 Mai 1995

Dit congres werd georganiseerd door Louis Holtz (directeur van het Institut de Recherche et d'Histoire des Textes) en Olga Weijers (hoofd van de afdeling middeleeuwen van het Constantijn Huygens Instituut). Op het congres kwamen zes thema's aan de orde waarvan de eerste vijf steeds door een spreker werden ingeleid, waarna enkele onderzoekers nader op het onderwerp ingingen tijdens een 'table ronde':

- Le cadre Institutionnel.

Presentatie: Jacques Verger, *L'institution de la Faculté des Arts*

'Table ronde': Serge Lusignan, *L'enseignement dans les collèges parisiens*; William Courtenay, *Les maîtres de la Faculté des Arts de Paris et d'Oxford*

- Les disciplines du trivium

Presentatie: Irène Rosier en Sten Ebbensen, *Le trivium et la Faculté des Arts*

'Table ronde': Henk Braakhuis, *La logica modernorum*; John Ward, *La rhétorique à la Faculté des Arts*

- Les disciplines du quadrivium

Presentatie: Guy Beaujouan, *Le quadrivium et la Faculté des Arts*

'Table ronde': Max Leibowicz, *L'astronomie*; Claire Maitre en Kees Vellekoop, *La musique*

- Histoire naturelle, biologie, métaphysique, psychologie, éthique, politique: le nouvel Aristote

Presentatie: Charles Lohr, *Le nouvel Aristote et la Faculté des Arts*

'Table ronde': Francesco del Punta, *Les commentaires sur la Physique*; Luciano Cova, *Les commentaires sur le De animalibus*; Lambert M. de Rijk, *Les commentaires sur la Métaphysique*; David Luscombe, *Les commentaires sur la Politique*

- Doctrines, techniques et méthodes d'enseignement

Presentatie: Olga Weijers

'Table ronde': Claude Lafleur, *Les introductions à la philosophie de la Faculté des Arts*; Alfonso Maierù, *Les cours, lectio et lectio cursoria*; Olga Weijers, *La disputatio à la Faculté des Arts*; Jacques Hamesse, *La reportatio à la Faculté des Arts*

- Philosophie et théologie

Alain de Libera, *Faculté des Arts ou Faculté de Philosophie*; Louis-Jacques Bataillon, *Problèmes philosophiques dans les oeuvres théologiques*

- Mise en perspective du modèle parisien

Dino Buzetti, *La Faculté des Arts dans les universités de l'Europe méridionale*; Pavel Spunar, *La Faculté des Arts dans les universités de l'Europe centrale*; Charles Butterworth, *L'enseignement des disciplines dans le monde arabe*; Colette Sirat, *L'enseignement des disciplines dans le monde hébreu*; Luce Giard, *L'enseignement des disciplines dans l'Europe de la Renaissance*

(Olga Weijers)



*18th International Congress of Historical Sciences
XVIIIe Congrès International des Sciences Historiques
Montréal, 27 August to 3 September 1995*

De sessies van de
Commission Internationale pour l'Histoire des Universités
International Commission for the History of Universities
een evaluatie

Tijdens het internationale congres vonden de sessies van de Commission Internationale pour l'histoire des universités plaats op donderdag 31 augustus en vrijdag 1 september. De commissie had voor de bijeenkomsten het thema 'Transfert des savoirs et créations d'universités' bedacht. In de vorige Nieuwsbrief is reeds een overzicht gepubliceerd van de te presenteren papers. Helaas waren enkele sprekers verhinderd. In totaal werden er 15 lezingen gehouden die over het geheel genomen van hoge kwaliteit waren. Dit was niet in de laatste plaats te danken aan het feit dat ongeveer de helft van de sprekers bestond uit jonge, aankomende universiteitshistorici die nieuw en veelal ook vernieuwend onderzoek presenteerden. Daarnaast hielp ook de keuze mee van het zojuist genoemde thema, dat de sprekers weliswaar veel ruimte voor een eigen invulling liet maar tegelijkertijd de wens uitdroeg om, in plaats van traditionele, puur institutionele geschiedenis, papers te presenteren waarin een relatie werd gelegd tussen universiteit en samenleving.

Het zou te ver voeren om alle lezingen op deze plaats te bespreken. Daarom zal ik me beperken tot het signaleren van enkele hoogtepunten, alle gepresenteerd door onderzoekers van rond de 30 jaar, naast wat bijdragen die teleurstellend mogen worden genoemd.

Eén van de eerste sprekers, Eric Reiter van de Université de Montréal, vertelde over zijn onderzoek naar de niet-officiële leescultuur van docenten en studenten aan de laat-middeleeuwse Duitse universiteiten. De geleerden en geleerden-in-spé bleken 'outside the classroom' vooral populaire religieuze werkjes te lezen. Helaas deed zijn theoretische kader, waarmee hij wilde duidelijk maken dat de academische cultuur niet uitsluitend als een élitecultuur mag worden beschouwd, maar tevens volksculturele elementen bevatte, wat gedateerd en geforceerd aan.

Zeer de moeite waard ook was de lezing van Elisabethanne Boran van Trinity College Dublin. Zij legde een verband tussen de politieke en ideologische achtergronden van de stichtingen van Trinity College en Harvard in Cambridge, Massachussets. Beide instellingen voor hoger onderwijs hadden in de zeventiende eeuw de bedoeling orde en beschaving te brengen in een heidense wildernis.

Een fraaie bijdrage in contemporaine geschiedenis die de aandacht bovendien eens van Europa naar een ander continent verlegde, werd gegeven door Christine Ogren van de University of Madison, Wisconsin. Zij beschreef de ontwikkeling van een tot dusver door historici ondergewaardeerde categorie universiteiten in de Verenigde Staten: de talloze 'non-prestigious state universities' die vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw zijn voortgekomen uit de 'normal schools', bestemd voor de opleiding van onderwijzers.

Helaas was de tweede Amerikaanse bijdrage van beduidend lager niveau. Barbara Peltzmans' christelijk gekleurde overzicht van de geschiedenis van haar eigen St. John's University in Brooklyn, New York, had zonder meer als de gesproken tekst bij een promotiefilm van deze instelling kunnen dienen. Teleurstellend was ook de voordracht van Pierre Mounier-Kuhn, verbonden aan het Parijse Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS). Deze behandelde de beginfase van het informatica-onderzoek aan de Franse universiteiten. Veel verder dan een schets van de geleidelijke verbreiding over Frankrijk kwam hij niet - hoewel het voor Fransen of Franstaligen misschien aardig was om te horen dat de aanzet tot dit proces nu een niet uitsluitend vanuit Parijs werd gegeven; ook de universiteit van Grenoble speelde een belangrijke rol. Over de politieke en maatschappelijke achtergronden die tot de opkomst van dit type onderzoek leidden, vernamen we echter niets.

Tenslotte de presentatie van de hoogbejaarde Astrick Gabriel van de University of Notre Dame, die vanuit universiteitshistorisch oogpunt interessant was in die zin dat Gabriel als levend verleden mag worden beschouwd. Op imposante, theatrale wijze beschreef hij de oorsprong van de katholieke universiteiten in de Verenigde Staten aan de hand van die stichters waar hij ooit eens naast had mogen zitten.

Hoewel de sessies zeker als een succes mogen worden beschouwd, was het jammer dat er nauwelijks ruimte was voor discussie. Het zou de overweging waard zijn om de papers in de toekomst kort vóór de sessies te verzamelen en onder de deelnemers te verspreiden. Zo kunnen de sprekers zich tijdens de bijeenkomsten zelf beperken tot het geven van een korte toelichting en zijn de overige aanwezigen reeds voorbereid, waardoor er voldoende tijd én voorkennis voor een vruchtbare discussie beschikbaar is.

Een waarschijnlijk moeilijk te verwezenlijken punt dat ik niettemin als laatste wil aanroeren, is het betrekken van historici uit andere continenten dan Europa en Amerika bij de Commission Internationale. Landen in met name Afrika en Azië moeten een inmiddels decennia oude universiteitsgeschiedenis hebben waarover nagenoeg niets bekend is. Het is interessant én van belang om te vernemen hoe zij zich het oude Europees-koloniale universiteitssysteem hebben eigen gemaakt.

(Marc Wingens)



*Conseil International des Archives / International Council on Archives
Séminaire de la Section des Archives des Universités
Washington, 28-29 août 1995*

Les universités ont une histoire... et des archives.

Sous ce titre en forme de boutade, voici l'occasion d'évoquer le travail mené depuis deux ans par la Section des archives des Universités, membre officiel du Conseil international des Archives.

Pour mémoire, le Conseil International des Archives (ICA) est une organisation non-gouvernementale qui s'est donné pour but la préservation du patrimoine archivistique de l'humanité. Les objectifs généraux de l'organisation soulignent l'importance de la préservation des archives "pour la conduite des affaires publiques et privées, la protection des droits et le développement des connaissances et de la culture". Pour mener à bien ce (vaste!) programme, l'ICA s'est doté d'une forte structure. Entretenant une collaboration suivie avec l'Unesco et divers organismes internationaux, le Conseil appuie son action sur le travail de ses membres, parmi lesquels les institutions nationales d'archives et les associations professionnelles jouent un rôle important. Celles-ci définissent elles-mêmes leurs missions, mais il est clair qu'elles se donnent notamment pour tâche de développer en pratique des collaborations internationales effectives et d'améliorer le travail collectif des archivistes au sein de secteurs professionnels particuliers. Près de 1400

membres - représentants d'institutions officielles ou de départements d'archives privés - se répartissent aujourd'hui au sein de l'ICA.

Le Conseil international entend être présent sur tous les terrains, théorique ou pratique. A cet effet, il met en oeuvre des campagnes ambitieuses de préservation des archives en péril ou de soutien aux institutions nationales, comme le sont par exemple les programmes de coopération entre les archives nationales européennes et les services d'archives de l'ex-Union soviétique. Différents groupes mènent aussi un travail théorique important: ainsi est né, sous la plume d'un groupe d'experts du monde entier, un "standard" archivistique international, la norme ISAD(G)¹. Celle-ci vise "une normalisation internationale de la description des archives". L'ensemble du travail théorique et méthodologique accompli se traduit aussi par la publication d'une quarantaine d'études dans la série RAMP de l'Unesco, ou par la parution de multiples travaux dans *Janus* et *Archivum*, qui sont les deux organes de l'ICA.

La Section des Archives des Universités fut créée en septembre 1992, à Montréal, lors du XIIe Congrès international de l'ICA. Elle est née d'une volonté réelle de créer des liens entre les archivistes des universités, au niveau international mais aussi régional. Les objectifs de la section sont doubles: il s'agit, d'une part, d'accomplir un travail méthodologique, et d'autre part, de rassembler les archivistes lors de séances de travail qui ne soient ni formelles ni rigides, afin d'aboutir à un véritable travail commun. Ce projet est un défi audacieux, mais qui semble bien nécessaire...L'on sait à quel point les archivistes des universités connaissent des situations différentes de par le monde: les traditions archivistiques divergent, les stades de développement de départements varient d'un extrême à l'autre, les activités des archivistes se modifient, suivant à la fois les évolutions de leur propre université et celle de l'archivistique de manière générale. Il suffit pour s'en convaincre de songer d'une part à l'attention grandissante accordée à la gestion de l'information - et donc des documents - et d'autre part aux nouvelles techniques d'imagerie électronique... Somme toute, les archivistes des universités sont à la fois nombreux - ils forment un large réservoir d'énergie disponible - et confrontés à des environnements très divers, tout en disposant d'un dénominateur commun, les universités. Les conditions sont donc réunies pour nous permettre de

¹ voir par exemple Ch.Nougaret, "Vers une normalisation internationale de la description des archives. La norme ISAD(G) du Conseil international des archives", dans *La Gazette des Archives*, n°169, 2e trim. 1995, pp. 274-293; l'article contient une annexe qui reprend la version française du texte de la norme ISAD(G); celui-ci peut être obtenu auprès du Secrétariat du Conseil international des Archives sous forme de tirage à part dans la version anglaise officielle ou en version française.

comparer entre eux ces environnements et ces traditions différentes: ainsi par exemple du *recordkeeping* australien, du *documents management* américain et de l'archivistique européenne... les discussions parfois acharnées au sein du groupe en sont la meilleure preuve !

D'un point de vue pratique, la section répartit ses activités en deux grands pans. Le premier consiste à organiser un séminaire annuel, le second à mettre au point des instruments de travail. En août 1994, la section organisait son séminaire inaugural à Lancaster, sur le thème *Science et technologie: collecter et fournir l'information en milieu académique*. Le séminaire, riche d'une dizaine de contributions, mit en évidence deux notions importantes: la définition même d'un département d'archives universitaires et des missions qu'il remplit vis-à-vis de sa communauté et, ensuite, l'intérêt croissant porté aux archives issue de la recherche (et de sa gestion) et les précautions méthodologiques nécessaires au recueillement des dites collections. Les enseignements du séminaire nous amenèrent alors à créer un groupe de travail chargé de développer un guide méthodologique propre aux archives universitaires. Le deuxième séminaire, qui vient de se dérouler à Washington, les 28 et 29 août de cette année était l'occasion de faire le point sur nos travaux. Les deux journées furent consacrées respectivement à *l'application des techniques archivistiques au sein d'une université* et aux *systèmes de communications des chercheurs dans un environnement électronique*, thèmes qui devaient nous permettre de poursuivre les travaux entamés l'année passée. Riche de communications très étoffées, portant entre autres sur les droits et responsabilités d'un départements d'archives ou encore sur les procédures de collecte automatique, le séminaire fut aussi l'occasion de présenter une première version du Guide méthodologique. Quant à la seconde journée du séminaire, elle a permis de comparer divers grands projets de collectes d'archives scientifiques et les difficultés de traitement spécifiques à chacun d'entre eux. Les actes des séminaires sont publiés dans *Janus*. Une bibliographie des ouvrages relatifs aux archives universitaires est également en préparation. Guide méthodologique et bibliographie seront publiés, sous l'égide du Conseil international des archives, respectivement en 1996 et 1997. Et les projets abondent... Le prochain rendez-vous est fixé à Pékin en septembre 1996, où se tiendra le XIIIe Congrès International des Archives: là se dérouleront plusieurs séances de travail de la section. Quant au séminaire de 1997, il aura lieu conjointement à la IVe Conférence européenne des archives de Barcelone: les programmes scientifiques sont déjà en gestation.

Conférences du séminaire de Washington, 28 et 29 août 1995:

Towards institutional power for archives:

- Alois Kernbauer (Graz), *The position of the Archives Service within the Framework of the Scientific Institution*

- Virginia Teehan (Cork), *Rights and responsibilities of the Archives Service*
 - Mark Frazier Lloyd, *Building Financial Resources: The Cost Recovery Model*
- Support services for managing the academic record:
- Guy Dinel (Québec), *Providing Modern Services to the University or College*
 - Glenda Acland (Australia), *Electronic Recordkeeping Strategies for the University Archivist*
 - Frank Scheelings (Brussel), *Presentation and Discussion of the Guidelines*
- How researchers communicate in the electronic age:
- Spencer Weart (Washington), *Importance of Multi-Institutional Collaborations in Science*
 - Tom Finholt (Michigan), *Description and Demonstration of the Upper Atmospheric Research Collaboratory: A Testbed for the National Collaboratory*
 - Gavan McCarthy (Australia), *Australian Sciences Archives Project: Power, Drugs and Glamour in the Nineties*

Tout ce que vous avez toujours voulu savoir sur le Conseil International des Archives et sur la Section des archives des universités ... et que vous ne savez pas encore, peut être obtenu auprès du Secrétaire de la section, Mme Andrée Despy-Meyer, Archives de l'ULB, C.P. 170, 50, av. F.D.Roosevelt, 1050 Bruxelles.

(Didier Devriese)



Rashdall Reconsidered: the Historiography of Medieval Universities
9-11 september 1995

Dit congres werd door de organisatoren afgelast.



The changing face of nature in the seventeenth century
Groningen, 14-15 september 1995

Onlangs had te Groningen een congres plaats dat was gewijd aan het veranderende natuurbild in de zeventiende eeuw dankzij de ontwikkelingen op het gebied van de astronomie, wiskunde, fysica en natuurlijke historie. Er kwamen in deze periode nieuwe 'wetenschappelijke' verklaringsmodellen op die werden gebruikt om 'bijgelovige' ideeën te bestrijden. Aan de hand van vier thema's werden de volgende lezingen gehouden:

Sessie 1, *The concept of nature*: lezingen van prof. dr. H.F. Cohen, *Some conceptions of nature in (and around) the scientific revolution*; prof. dr. S. Clark, *Preternature: an unstable concept*; prof. dr. B.F. Scholz, *Alchemy, emblematics and empirical reality in the works of Goosen van Vreeswijk*.

Sessie 2, *Nature as a signifier*: lezingen van dr. P. Fara, *Dawning realisations: regulating the Aurora borealis*; drs. R. van Gelder, *Sailors, fishes, birds and monsters. Nature at sea in the 17th century*; drs. E. Jorink, *From ominous to glorious signs. Changing ideas on comets*.

Sessie 3, *Modernisation and natural science*: lezingen van dr. F. Egmond, *Pursuing knowledge. Popular science, natural history and collecting in the 16th century Netherlands*; drs. M. Engelbrecht, *Madness and changing conceptions of the human mind*; dr. R. Vermij, *Law and order in the 17th century universe*.

Sessie 4, *Philosophy and theology*: lezingen van dr. J.A. van Ruler, *The purpose of physics. Perceptions of nature in dialectical context*; dr. T. Leinkauf, *Res extensa and intima rerum. Two concepts of nature in the 17th century discussion*; prof. dr. A. Labrie, *The debate about method. Giambattista Vico's critique of the modern natural sciences*.



Maatschappij, cultuur en mentaliteiten
De impact van de Tweede Wereldoorlog in België
Brussel, 23-27 oktober 1995

Het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, heeft met de organisatie van dit colloquium geprobeerd een analyse te brengen van de Belgische maatschappij zoals die uit de Tweede Wereldoorlog te voorschijn kwam. Telkens werd door een verslaggever in een uiteenzetting een thema behandeld, op basis van basisteksten die door specialisten werden aangebracht. Daarna kon het publiek met deze specialisten in discussie treden. Aan bod kwamen: 'Leven en houding van de katholieken tijdens de bezetting', 'Nationalisme en nationale identiteiten' (opgesplitst in: Staat en natie, Het buitenland en de Belgische natie, Identiteit en natie, Politiek en natie), 'Cultuur' (opgesplitst in Literatuur, Architectuur en Stedebouw, Onderwijs, Plastische kunsten), en 'België en Overzee'. Het Algemeen Besluit was in handen van Dirk Luyten, Manu Gerard en José Gotovitch.

De sessie over het onderwijs tijdens de Tweede Wereldoorlog werd ingeleid door Guy Neave (Directeur de Recherche auprès de l'Association internationale des Universités à Paris), *L'impact de la Seconde Guerre mondiale sur les réformes*

en éducation: les perspectives anglo-saxonnes. De basisteksten werden geleverd door Gaston Braive (Facultés Universitaires Saint-Louis), *Le milieu universitaire bruxellois sous l'occupation: St-Louis avant et après la fermeture de l'ULB*; Mark Depaepe (K.U.Leuven), *De Vlaamse katholieke pedagogiek in het licht van de opkomst en de ondergang van de nationaal-socialistische opvoedingsleer: een verkennende studie op basis van het Vlaamsch Opvoedkundig Tijdschrift (1919-1955)*; Mark d'Hoker (K.U.Leuven), *Het technisch onderwijs tijdens de Tweede Wereldoorlog tussen structurering en integratie*; Massia Gruman (Athénée d'Uccle), *L'athénée d'Uccle pendant la guerre*; Fabrice Maerten (Centre de la Seconde Guerre mondiale), *La participation du personnel enseignant hennuyer à la résistance*; Olaf Moens (Universiteit Gent), Frank Simon (Universiteit Gent) & Jeffrey Tyssens (Vrije Universiteit Brussel), *Onderwijshervormingen om en rond de Tweede Wereldoorlog*; Jacques Wynants (Centre de la Seconde Guerre mondiale), *Les sources concernant l'histoire des écoles secondaires libres francophones et germanophones en 1940-1945.*

Verslaggever was Mark Depaepe, de Ronde Tafel werd geleid door Jeffrey Tyssens.



*Der "mathematicus".
Zur Entwicklung und Bedeutung einer neuen Berufsgruppe
in der Zeit Gerhard Mercators
Duisburg, 30-31 oktober 1995*

Lezingen van Brigitte Hoppe, Albert Presas i Puig, Elwin Koster, Joseph Milz, Thomas Schilp, Ivo Schneider, Manfred Büttner, Ulrich Reich, Gerhard Betsch, Stephen Johnston, Burkhard Dietz, Rienk Vermij, Rüdiger Thiele.

Inlichtingen bij Prof. dr René Dirven & Jörg Behrndt, Gerhard Mercator Universität-GH Duisburg, Fachbereich 3, Anglistik/Amerikanistik, Gebäude LE, Raum 405/406, Lotharstrasse 65, D-47048 Duisburg, tel. 203/379-2402 of -3055, fax 203/379-2402

(Geert Vanpaemel)



Jeroen Nilis
Ierse aanwezigheid te Leuven.
Leuven, 13 november 1995

Lezing voor de Leuvense Gidsenbond (introductiesessie voor stadsgidsen), met nadruk op de Ierse materiële aanwezigheid in Leuven en veel aandacht voor de relatie tussen de Oude Universiteit en de Ieren te Leuven. Iers College, Broekstraat, 1, 3000 Leuven, 20-22 u.



Mini-symposium 'Het schrijven van universiteitsgeschiedenis'
Nijmegen, Katholiek Documentatie Centrum, 17 november 1995

Met het oog op het vijfenzeventigjarig bestaan van de Katholieke Universiteit Nijmegen in 1998 is een redactiecommissie gevormd, die momenteel werkt aan een geschiedschrijving van de KUN, 1923-1998. De redactiecommissie organiseert op 17 november 1995 een mini-symposium om haar opvattingen en ervaringen in een kleine kring van deskundigen te toetsen en ter discussie te stellen.

De nadruk zal liggen op een onderlinge discussie over (aspecten van) het schrijven van universiteitsgeschiedenis, waarbij, gezien de betrekkelijk jonge leeftijd van de KUN, met name de geschiedenis van de universiteit in de negentiende en twintigste eeuw centraal zal staan.

De discussie worden ingeleid door telkens twee parallelle voordrachten van maximaal 20 minuten. Het programma ziet er als volgt uit:

Ochtendzitting:

- rond emancipatie en identiteit: prof.dr J.A. Bornewasser (em. Tilburg) en dr L.G.M. Winkeler (Nijmegen)
- rond de hedendaagse universiteit: prof.dr H.W. von der Dunk (Utrecht / Nijmegen) en dr. A.C.A.M. Bots (Nijmegen)

Middagzitting:

rond het schrijven van universiteitsgeschiedenis: prof.dr W.Th.M. Frijhoff (Rotterdam) en prof.dr O. Schreuder (em. Nijmegen)



*Het Nieuwe Licht !
Antwerpen, UFSIA, 18 november 1995*

Colloquium georganiseerd door Zuid-GeWiNa (Zuid-Nederlands Genootschap voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen).

Lezingen van:

- Dr. Ir. W. Herstel (Leiden), *X-stralen en radioactiviteit: een geheugenopfrissing*
- Dr. A. de Knecht-van Eekelen (VU Amsterdam), *Röntgenologie in Nederland*
- Prof. dr. K. Van Camp (UAntwerpen), *H. van Heurck, Vlaamse pionier van de X-stralen*
- Prof. dr. E. Van Schoonenberghe (KHO), *De vitalistische gistingstheorie van Pasteur (1822-1895)*
- Prof. dr. M. Dorikens (UGent), *Dr. L. Baekeland en het Velox fotopapier*
- Dr. L. Roosens (Agfa-Gevaert), *Een eeuw Gevaert*
- Prof. dr. A. Vandebunder (Filmmuseum Brussel), *Het ontstaan van de film*
- Prof. dr. K. Van Camp (UAntwerpen), *De ontdekking van de radioactiviteit*
- Prof. dr. D. Callebaut (UAntwerpen), *De jacht op de lichtsnelheid*
- Prof. dr. P. Bockstaele (K.U.Leuven), *Slotwoord.*

Het colloquium gaat door in de Universitaire Faculteiten Sint Aloysius, Rodestraat 14, Antwerpen. Voor inlichtingen, contacteer Prof. dr. D. Callebaut, UIA, Universiteitsplein 1, 2610 Antwerpen.

(Geert Vanpaemel)



*Nonnius en de 'Diëtetiek'
Derde symposium over de Geschiedenis der Geneeskundige Wetenschappen
Brussel, 2 december 1995*

Lezingen van:

- E. Lacroix, *Van empirische 'diëtetiek' naar rationele diëtetiek*
- A. Ricon Fertz, *Portugal in the work and life of Ludovicus Nonnius*
- J.-P. Tricot, *Nonnius, marraanse arts te Antwerpen, auteur van het 'Diaeteticon'*
- R. Van Hee, *Wijzigingen in voedingsgewoonten en ziekteverschijnselen in de 16de en 17de eeuw*
- R. Jansen-Sieben, *De 'diëtetiek' in de 16de-eeuwse kookboeken*
- J. Van Laere, *Over Nonnius, 'diëtetiek' en oenologie*

- J. Lecomte, *Nonnois et la cure de Spa*

Het symposium heeft plaats in het Paleis der Academiën, Hertogstraat 1, 1000 Brussel. Aanvang 9u15. Deelname is gratis. De *Handelingen* van het symposium met de volledige tekst van de voordrachten worden nadien als een afzonderlijke publikatie uitgegeven. Tot 2 december kan hierop ingetekend worden door overschrijving van 450 BEF + 50 BEF portokosten (nadien 900 BEF). Voor de lunch in de Universitaire Stichting kan men inschrijven door storting van 1200 BEF pp. op rekeningnummer 000-0303256-34 van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België.

(Geert Vanpaemel)



Geert Vanpaemel
*Een standbeeld voor Simon Stevin:
Wetenschap en cultuur in de Nederlanden
Nijmegen, 8 december 1995*

Rede ter aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar op de Simon Stevinleerstoel aan de Faculteit der Natuurwetenschappen, Katholieke Universiteit Nijmegen (zie de rubriek *Mededelingen* in dit nummer). Aula Maior van het Aula/Congresgebouw van de KUN, Comeniuslaan 2, Nijmegen, 15.45 u. precies.



*Juridical Preaching at the Curia and University
Onderzoekschool Mediëvistiek
Groningen, 14-15 December 1995*

At the International Medieval Congress in Kalamazoo, May 1995, among the sessions organised by the Medieval Sermon Studies Society, there was a session devoted to juridical preaching—preaching by trained lawyers, or which relies on legal textual authorities. The papers by dr Beattie and dr Pryds presented a view of juridical preaching at the papal curia in Avignon, among professional lawyers, and by King Robert of Naples, each approached the common theme from a fascinating but necessarily narrow point of view. Within the Onder-

zoekschool there exists the expertise to widen and deepen our understanding of the role of canon law in late medieval preaching.

"Juridical preaching" formed a loose genre from the thirteenth century on. Within the universities, the oratorical exercises of the faculties of canon and civil law took the form of sermons. The concentration of legal personnel at the curia led to a prominent position for legal textual authorities in sermons coram papa, particularly during the Avignon papacy. The legal community extended beyond the clergy, leading to anomalous preachers: lay canonists, or even the rare preaching king such as Robert of Anjou, king of Naples (1309-1343). The use of canon law texts by preachers was not by any means limited to lawyer-preachers, however. Support for the homiletic use of legal authorities was provided by a number of finding aids; some alphabetical indexes to the legal texts, for example, seem to anticipate the preacher's needs by indexing topics of more use to the preacher than to the practicing lawyer. The curial community as well as the universities produced many specialised aids in the form of repertoria of scriptural quotations in the canon law texts.

The various aspects of juridical preaching have so far been approached only piecemeal. The International Medieval Congress session brought together certain aspects of this topic. Other aspects are the subject of study by certain researchers with the Onderzoekschool (dr Binkley, drs Claes). The purpose of this workshop is to follow up the success of this session by bringing together researchers and texts. The preaching of lawyers raises many questions about the intellectual life of the universities and the curia. The relative status of the disciplines of canon and civil law as against theology; the function of the preaching ministry among a specialised professional group; the authority of the canon and civil law texts; the practical problems of mastery of those texts, for the practice and teaching of law as well as for preaching; and others. This workshop will seek to synthesise the insights of the various researchers into a coherent and comprehensive understanding of juridical preaching in the later Middle Ages. As well as contributing to the research of the Onderzoekschool (particularly the dissertation of drs Claes), the workshop will strengthen the ties between the Onderzoekschool and the Medieval Sermon Studies Society.

Dr. Beattie is preparing an edition of Avignon curial sermons from MS Valencia cat. bib. 215 for Brepols' Corpus Christianorum series; his research deals with the Avignon papacy. Dr. Binkley is a post-doctoral fellow at COMERS, preparing an edition of John Bromyard's *Summa predicancium*; he has in progress a study and edition of a collection of 13th century Bolognese graduation speeches in canon law. Drs. Claes is an AiO in COMERS, researching the genre of repertoria of scriptural citations in canon law in the 14th

century. Dr. Pryds is preparing a book on Robert of Anjou, and has published extensively on his preaching and on medieval sermons generally.

The workshop will be made up of a series of sessions, each based on a selection of texts provided by the speakers.

- Session 1: Beattie: Juridical preaching at the Curia
- Session 2: Binkley: Juridical preaching and the oratory of the canon law faculty
- Session 3: Claes: Finding-aids for juridical preachers
- Session 4: Pryds: Juridical preaching by lawyers and kings
- Session 5: Conclusions: Juridical preaching in the life of the Church

Dr. P. A. Binkley, Centre for Classical, Oriental, Medieval and Renaissance Studies (COMERS), Oude Boteringestraat 23, 9712 GC, Groningen. Tel: 050-3636113; e-mail: binkley@let.rug.nl

(Peter Binkley)



Wijziging datum

Universitaire vorming van Friezen en Groningers tot 1640

Leeuwarden, Fryske Akademy, 1 februari 1996

Fryske Akademy en Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

In het kader van een SHO (thans SHW) postdoc project heeft dr. S. Zijlstra een onderzoek verricht naar de mate van universitaire vorming van de Friezen en Groningers. Hij heeft hiervoor in alle uitgegeven matrikels en promotieregisters Friezen en Groningers opgezocht vanaf het begin tot 1640. Voor meer dan 6000 academici heeft Zijlstra vervolgens prosopografisch onderzoek verricht naar herkomst en carrière. De gegevens zijn statistisch verwerkt en geïnterpreteerd.

Bij de afsluiting van dit project leek het zinvol om eens van gedachten te wisselen over de wenselijkheid van dergelijk arbeidsintensief onderzoek (kosten/bate-analyse), over de onderzoeksmethode en over de resultaten. Waarschijnlijk zal het boek op deze dag ook worden gepresenteerd.

Geïnteresseerden kunnen de datum alvast vrijhouden. Een programma met uitnodiging volgt later.



Urban Universities and their Cities
Amsterdam, University of Amsterdam, 27 - 29 March 1996
Announcement and call for papers

Urban universities leave at least some traces in their cities: by their physical presence, and by the kinds of people and activities that form the institution. Cities condition the functioning of their universities, up to a point. They form an inspiration, a nurturing environment, or a challenge. City-university relations develop in various directions over time and across countries. The elusive, intriguing but potentially vital interdependencies between cities and their universities are the focus of an international conference organized by AME (the Amsterdam study centre for the Metropolitan Environment) under the auspices of the Network of Universities from the Capital of Europe (UNICA). Keynote speakers from various countries and disciplinary backgrounds will address the major themes of the conference. Researchers who have studied these themes are invited to propose papers for presentation. Academics, policymakers and administrators from universities and their cities are invited to attend the conference to comment and discuss these contributions, to share experiences and to come up with practical proposals for improvement of city-university relations.

Urban universities are part of the city's knowledge base. Therefore they contribute to the local capacity for innovation in all fields of human activity. Universities generate knowledge that can be applied and made profitable. They help form intellectual traditions and art forms. Academics and students participate in civic life and politics. Urban universities may take on the shape of ivory towers, market oriented companies or socializing institutions but they necessarily have traits of all of these. Their various roles are to some extent conditioned by the urban setting in which they find themselves. City life takes on a different colour as urban universities come into existence and take on their different profiles.

The Amsterdam study centre of the Metropolitan Environment (AME) is a research institute of the University of Amsterdam. Research at AME is on urban and regional phenomena from a social, economic, spatial and planning point of view. The research programme is divided in five different fields: studies on urban communities and their spatial adaptations, on regional economy, mobility and environment, on real estate economy, on urban civic culture and the public domain, and on planning and urban policy. AME includes twenty professors and staff, thirty Ph.D. students and several post-docs.

The conference aims at approximately 100 active participants commenting on keynote addresses, and discussing paper presentations and roundtable conversations depending on offers and mobilized expertise.

Wednesday March 27, 1996: *Nurturing technological innovation and entrepreneurial skill / serving the community. Economics, housing, education.*

- Opening by drs. Jankarel Gevers (President of the University of Amsterdam) and mr. Schelto Patijn (Mayor of Amsterdam).
- Peter Hall (Professor of Planning, London), *The role of academic expertise in the urban economy: vocational/liberal, applied/fundamental, the 'urban university' as part of the city's knowledge base*

Paper presentations on:

- * services: advise by university groups to local authorities and local firms, including contract research, consultancy, trouble shooting, but also patents and agreements (the university as a local source of innovative ideas);
- * the local labour market as seen from the university: supply of graduates, spin off entrepreneurs, student internships (the university as a local source of human capital), but also informal student labour;
- * education: the urban context as a recruitment area of students; the urban scene as a facilitator/laboratory of teaching and research (attuning needs and tasks).
- Jan Lambooy (Professor of Urban and Regional Economy, Amsterdam), *The university as an actor in the local economy: expenditure patterns, local suppliers, attraction effects for high-tech firms*

Paper presentations on:

- * demand of clerical staff, technicians (the university as a local employer);
- * demand of facilities and services (the university as multiplier);
- * housing and built environment: supply by university (university buildings and student housing), contribution to urban landscape; demand by students and staff.

Thursday March, 28, 1996: *Forging mutual links. The structure of city-university relations.*

Thomas Bender (Professor of History, New York), *The universities and the city: scholarship, local life and the necessity of worldliness*

Paper presentations on:

- * how and to what extent to institutionalize relations with city administrations and other local bodies (informal networks, managed versus laissez faire approach, sectoral versus integral);
- * how to physically locate and design the university buildings from the perspective of city-university relations (isolated campus versus integrated appearance; science parks).

Friday March, 29, 1996: *Participation in the public domain. Arts, civic life, politics*

- Jiri Musil (Professor of Sociology, Prague)
The world of arts and the university

Paper presentations on:

- * arts: production, performers, audiences supplied by university;
- * commercial leisure provisions: the purchasing power and taste of the university population;
- * street life and the public atmosphere: numbers, code of conduct as affected by university presence.

- Paul Claval (Professor of Geography, Paris), *Politics and the university*

Paper presentations on:

- * political debate, supporting crowd, activists and politicians facilitated by the university;
- * the political clout of universities.

The conference will be chaired by prof.dr. Herman van der Wusten, director of the AME.

Call for papers: Those interested in a paper presentation are invited to send an abstract of their contribution to the Conference Office. After the reviewing procedure, the authors will be notified as to acceptance or rejection and the type of session they are scheduled in.

Registration fee: The conference fee amounts to Dfl 395 which includes registration, conference programme and documentation, lunches, drinks, book of abstracts, papers of your session, and a special offer to the conference book. This book will contain the keynotes and a selection of papers presented at the conference. Registration after the deadline of early registration will cost Dfl. 475 (Dfl 1.00 = DM 0.90).

Deadlines: 15 November 1995: deadline for sending in abstracts; 1 January 1996/ deadline early registration

Conference Office: Universiteit van Amsterdam, Spui 21, 1012 WX Amsterdam, The Netherlands, phone: +31 20 525 2690 / 4791, fax: +31 20 525 4799, e-mail: congres@bdu.uva.nl

(Dick van der Vaart)

Northern Humanism in European Context, 1469-1625
Groningen, 11-12 april 1996

Op de eerste aankondiging voor het congres *Northern Humanism in European Context 1469-1625*, dat wordt georganiseerd door dr F. Akkerman, W. van den Berg, drs. G.C. Huisman en prof. dr A.J. Vanderjagt, onder auspiciën van het onderzoeksinstituut COMERS van de Rijksuniversiteit Groningen, zijn veel positieve reacties binnengekomen. Er zijn voorstellen ingediend voor ruim twintig lezingen, onder meer over Rudolf Agricola en Nederlandse studenten in Italië, het Latijn van Regnerus Praedinius, de theologie van Wessel Gansfort, filosofie in Groningen in de zeventiende eeuw, Ommelander historiografie, retorica en humanisme, humanisten-ambtenaren en Noordduitse humanisten. Het congres zal plaatsvinden op 11 en 12 april 1996 in de Senaatskamer van het Academieggebouw van de Rijksuniversiteit Groningen.

Op de avond van 10 april zal een informele ontvangst worden georganiseerd, waar men zich kan inschrijven als deelnemer, terwijl op 11 april het congres zal dineren. De inschrijvingskosten bedragen Fl. 150,-, waarbij zijn inbegrepen koffie, thee en lunches op de beide congresdagen en de ontvangst op 10 april. Voor het diner dient men zich apart op te geven.

Nadere informatie over programma en sprekers, wijze van inschrijving en betaling en hotelreserveringen zullen eind oktober worden verzonden. Deze informatie is vanaf 1 november tevens te vinden op de homepage van de Universiteitsbibliotheek Groningen, waarvan het adres is: <http://docserver.ub.rug.nl/>

Voor inlichtingen kan men zich wenden tot: Congressecretaris Northern Humanism, Wilma van den Berg, Universiteitsbibliotheek, Postbus 559, NL-9700 AN Groningen, tel +50 3635002, fax +50 3634996, e-mail: w.van.den.berg@ub.rug.nl

(Gerda Huisman)



"...Juchés sur des épaules de géants..."
Université catholique de Louvain. Centre interfacultaire
d'étude en histoire des sciences. Séminaire 1995-1996

13/10 B. van den Abeele, *La redécouverte de la zoologie d'Aristote au XIIIe siècle*
27/10 A. Allard, *Les méthodes de preuve en calcul (Xe-XVIe siècle)*

- 10/11 I. Draelants, *Les autorités médicales d'Arnaud de Saxe, encyclopédiste du XIIIe siècle*
- 24/11 J. Dhombres, *Le regard grec de Viète pour la constitution d'une nouvelle science algébrique*
- 01/12 Fr. Cerulus, *Stevin et Galilée, lecture d'Archimède*
- 08/12 J.-Fr. Stoffel, *Galilée et Platon: quand un géant veut se faire entendre ...*
- 15/12 Br. Van Wymeersch, *L'harmonie des sphères chez Kepler*
- 09/02 M. Watelet, *La fascination de Ptolémée chez les géographes de la Renaissance*
- 16/02 A. Tihon, *Faut-il tuer Ptolémée (XIVe-XVe siècles) ?*
- 23/02 P. Radelet, *La lecture d'Aristote par Leibniz et Jean Bernoulli (1690-1748)*
- 08/03 Br. Van Tiggelen, *Quand les géants se juchent sur les épaules des nains: La voisier et son 'précurseur' Jean Rey*
- 15/03 Ch. Cablaux, *Inépuisable Hippocrate, lu et relu par l'homéopathie*
- 22/03 J. Mahwin, *Euclide relu par Le Gendre, ou des Éléments aux Éléments de géométrie*
- 19/04 M. Willem, *Le principe de Huygens et ses réinterprétations*
- 10/05 B. Hespel, *Feynman, lecteur de Newton*
- Cette année, le séminaire se tiendra le vendredi de 14h à 16h, dans le nouveau bâtiment de la Faculté de philosophie, à savoir auditoire SOCR 21, Collège D. Mercier, Place Cardinal Mercier 14, à Louvain-la-Neuve. Renseignements: J.-Fr. Stoffel, tél. 32/(0)10/455321.

(Geert Vanpaemel)



Remise en question des orthodoxies
Pour de nouvelles perspectives en Histoire de l'éducation
Toronto, Canada, du 17 au 20 octobre 1996
Appel de textes

L'Association canadienne d'histoire de l'éducation/Canadian History of Education Association (CHEA/ACHE) et la Société d'histoire de l'éducation/History of Education Society (HES) vous invitent à soumettre des propositions de communications pour une conférence conjointe autour du thème: Remise en question des orthodoxies. Pour de nouvelles perspectives en Histoire de l'éducation.

Nous espérons que la conférence stimulera les échanges et les débats entre enseignant/es, étudiant/es, chercheur/es et praticiens de l'histoire de l'éduca-

tion dans les écoles, universités et la communauté. Le thème du congrès vise à dépasser ou à repousser les frontières de ce que l'on considère habituellement comme le domaine ou le champs de l'histoire de l'éducation, de questionner les orthodoxies dans les domaines de la recherche et des méthodes d'enseignement, et de débattre des récents enjeux politiques et théoriques relatifs à l'histoire de l'éducation.

Nous vous invitons à soumettre des propositions/résumés de communications individuelles, de panels, ateliers et tables-rondes sur un vaste éventail de sujets, incluant (sans restriction aucune) les thèmes suivants:

- * éducation, construction de la nation et formation de l'Etat
- * race, classe, sexe et sexualité dans l'éducation
- * les impacts des nouvelles théories en histoire de l'éducation
- * perspectives comparatives relatives à l'éducation publique et privée et aux politiques éducatives.

Les propositions de panels dans une perspective comparative et interdisciplinaire sont particulièrement bienvenues, mais les propositions individuelles n'ont pas besoin de s'inscrire dans une perspective comparative. Nous acceptons les propositions en anglais et en français de la part d'étudiant/es, chercheur/es, professeurs et autres personnels de l'enseignement.

S'il-vous-plait acheminer vos propositions à: Kari Delhi, Sociology, OISE, 252 Bloor Street West, Toronto, ON, M5S 1V6.

Pour informations, s'adresser à: Harry Smaller, Education, York University, 4700 Keele Street, Toronto, ON, M3J 1P3, (416) 736-2100 ext. 88807, email: hsmaller@oise.on.ca

(overgenomen uit STUDIUM)



Le Università minori in Europa (secc. XV-XIX)

Convegno internazionale di studi

Sassari, 31 oktober - 3 november 1996

Colloquium georganiseerd door het *Centro interdisciplinare per la storia dell'Università di Sassari*, het *Dipartimento di Storia dell'Università di Sassari* en de *Commission Internationale pour l'Histoire des Universités*.

Thema is de geschiedenis van de vele 'kleine universiteiten', die in de marge van de grotere op hun manier hebben bijgedragen aan de verspreiding van cultuur en hoger onderwijs. Met 'kleine universiteiten' worden niet noodzakelijk universiteiten met een beperkte rekrutering bedoeld. De inrichters willen de

aandacht richten op universiteiten die slechts marginaal actief waren omdat hun onderwijsaanbod beperkt was (aantal docenten of faculteiten), omdat ze slechts bepaalde academische graden toekenden of mochten toekennen, een sterk beperkte uitstraling kenden, een tekort aan materiële middelen ondervonden, een ondergeschikte rol speelden tegenover de grotere universiteiten wat betreft de circulatie van de docenten, of omdat ze maar een beperkt impact hadden op het culturele leven, enzovoort.

Behalve de universiteiten die dankzij een privilege het statuut van *studium generale* hadden verkregen, wil men ook de gelijkaardige instellingen behandelen die op een of andere manier zonder dat statuut ontstaan zijn of zich ontwikkeld hebben. Markant voorbeeld zijn hierbij de confessioneel gedetermineerde hogere scholen die zonder keizerlijk of pauselijk privilege werden opgericht, de 'semi-universiteiten', die slechts bevoegd waren om in bepaalde faculteiten graden te verlenen, zoals het grootste deel van de door jezuïeten bestuurde universiteiten, of de Franse protestantse academies, enz.

Volgende thema's worden door de organisatoren gesuggereerd:

- ontstaan en stichting van de 'kleine universiteiten' (met de vraag of de hoedanigheid van 'kleine universiteit' afhankelijk is van een gemiste ontwikkeling van een nieuwe instelling of van het bestaan van een vooraf vaststaand model)
- juridisch statuut (privileges, statuten, reglementen)
- financiering en administratieve organisatie
- mate van afhankelijkheid van de belangrijke universiteiten binnen hetzelfde territorium/dezelfde staat
- organisatie van het onderwijs (aantal leerstoelen en lessen, turn-over van de docenten en hun herkomst, gebruikte teksten)
- infrastructuur (wetenschappelijke kabinetten, botanische tuinen, anatomische theaters, observatoria voor astronomie, bibliotheken, universitaire colleges)
- wetenschappelijke activiteiten van de docenten
- studenten (rekruteringsveld, duur van het studieverblijf, aanwezigheid van corporatieve organisaties)
- hervormingen van universiteiten en de 'kleine universiteiten' (vooral 18de en 19de eeuw)
- de kleine universiteiten als 'fabrieken voor *doctores*'
- de uitoefening van het privilege van verlening der graden door colleges van *doctores* en andere juridische personen

Voertalen van het congres zijn Italiaans, Frans en Engels. Er worden ca. 35 lezingen voorzien. De ca. 50 uitgenodigde deelnemers dienen enkel reiskosten te

betalen; verblijfskosten worden gedragen door de organisatoren. Indien de financiële middelen het toelaten, zullen er studiebeurzen ter beschikking gesteld worden van pas afgestudeerden of jonge onderzoekers. Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot Prof. Dr Hilde De Ridder-Symoens, Blandijnberg 2, 9000 Gent, tel. 09/2643995, fax. 09/2644182, e-mail: hilde.symoens@rug.ac.be
(Hilde De Ridder-Symoens)



Musea en tentoonstellingen / Musées et expositions

Spoelberchmuseum opnieuw geopend

In Leuven werd op 27 september 1995 het Spoelberchmuseum opnieuw geopend. De kunstcollectie die erin tentoongesteld wordt, werd aan de universiteit geschonken na de dood van Charles-Victor de Spoelberch (1836-1907). Charles-Victor was de laatste mannelijke erfgenaam van een tak van de familie die het oude familiedomein in de gemeente Lovenjoel (ten westen van Leuven) bewoonde. Hijzelf was een bekend bibliograaf en verzamelaar, die zijn collectie autografen, manuscripten, drukken en documentatie van en over schrijvers als Balzac, Sand, Gautier, Sainte-Beuve aan het *Institut de France* schonk. Tot vandaag vormt ze in de *Bibliothèque Mazarine* een verplichte stop voor literatuurhistorici. De kunstverzameling van de familie schonk hij samen met de domeinen in Lovenjoel aan de Universiteit. Op het familiedomein heeft de Universiteit een psychiatrisch ziekenhuis en een Medisch-Pedagogisch Instituut laten oprichten.

De kunstcollectie bevat de voorvaderlijke portrettengalerij, een aantal pronkmeubels uit de zeventiende en achttiende eeuw en stukken familiezuiver. Misschien het belangrijkste onderdeel is een collectie oosters en Europees porselein uit de 18de en 19de eeuw, verzameld door Maximilien de Spoelberch, vader van Charles-Victor. De collectie werd eerst in het Heiliggeestcollege tentoongesteld en na de afwerking van de Universiteitsbibliotheek in 1927 naar daar overgebracht. Daar werd ze zwaar beschadigd, maar net niet vernield door de grote brand die de bibliotheek in de as legde na de beschieting door de Duitsers in 1940. Dank zij mecenaat van de leden van een andere tak van de familie, konden de schilderijen en meubels gerestaureerd worden. Het resultaat daarvan kan nu opnieuw bewonderd worden in het Heiliggeestcollege.

Het Spoelberchmuseum is toegankelijk voor groepen na afspraak en reservatie van een gids bij de K.U.Leuven. Het museum is ook open voor individuele bezoekers op elke tweede zaterdag van de maand van 14 tot 17 u., behalve op officiële feestdagen. Adres museum: Heiliggeestcollege, Naamsestraat 40, 3000 Leuven. Reservaties groepsbezoeken: Dienst Communicatie K.U.Leuven, Naamsestraat 22, 3000 Leuven, tel. 32/(0)16/324015. Als wandelgids voor het museum verscheen een rijk geïllustreerde brochure in het Nederlands, Frans en Engels, waarin de geschiedenis van de familie en enkele topstukken uit de collectie beschreven worden.

(Marc Nelissen)

Hilde de Ridder-Symoens & Jacques Paquet

*Bibliografisch overzicht
universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
1994-1995 en aanvullingen*

Om de inventarisatie van het lopend onderzoek up to date te houden doen we een beroep op uw medewerking. Alle bibliografische referenties zijn welkom bij

* Vrije Universiteit Amsterdam

De Boelelaan 1105 NL - 1081 HV Amsterdam

Tel. (31)(20) 444 6382 Fax (31)(20) 444 6500

E-mail: ridderh@jet.let.vu.nl

* Universiteit Gent

Blandijnberg 2 B - 9000 Gent

Tel (32) (9) 264 3995 Fax (32) (9) 264 4182

E-mail: hilde.symoens@rug.ac.be

ALGEMEEN

1. W. Frijhoff, 'Universität und Ausbildung. Historische Bemerkungen zu einem europäischen Vergleich', in: L. Jordan & B. Kortländer (eds.), *Nationale Grenzen und internationaler Austausch. Studien zum Kultur- und Wissenschaftstransfer in Europa*, Communicatio 10 (Tübingen 1995) 261-275.
2. J.M.M. Hermans & M. Nelissen (eds.), *Charters of Foundation and Early Documents of the Universities of the Coimbra Group* (Groningen 1994).
3. W. Kundert, 'Juridische Dissertationen katholischer Universitäten: eine Terra quasi incognita', *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 62.2 (1994) 165-173.
4. M. Mostert, 'De *disputatio* als tweegevecht van de geest. Over twaalfde-eeuwse krijgers en intellectuelen', in: M. Mostert, R.E. Künzel, A. Demyttenaere (red.), *Middeleeuwse cultuur. Verscheidenheid, spanning en verandering* (Hilversum 1995) 131-162.
5. *Museum voor Geschiedenis der Geneeskunde - Gids*, Het Pand Gent, o. red. v. A. De Schaepe-dryver, A. Evrard, N. Goossens, P. Kluyskens, I. Leusen, M. Thiery (Gent [1995]).
6. H. de Ridder-Symoens, 'Conseils juridiques et monde universitaire au XVe siècle. Une étude prosopographique', in: A. García y García & P. Weimar

(eds.), *Miscellanea Domenico Maffei dicata. Historia - Ius - Studium*, 4 vols. (Goldbach 1995), vol. 2, 425-456. Herdruk uit *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 60 (1992) 393-424.

Betreft vooral de Lage Landen.

7. H. de Ridder-Symoens, 'La place des arts libéraux dans le curriculum scolaire et universitaire aux XVe et XVIe siècles', *Sartonia*, 5 (1994) 71-82.
8. H. de Ridder-Symoens, 'Onderwijs aan de middeleeuwse universiteit', in: R.E.V. Stuip & C. Vellekoop (red.), *Scholing in de middeleeuwen*, Utrechtse bijdragen tot de mediëvistiek 13 (Hilversum 1995) 189-204.
9. A. Romano (ed.), *Università in Europa. Le istituzioni universitarie dal Medio Evo ai nostri giorni: strutture organizzazione, funzionamento*, Atti del Convegno Internazionale di Studi, Milazzo 28 Settembre - 2 Ottobre 1993 (Messina 1995).

ALGEMEEN NEDERLANDEN

10. M. Ashmann, 'De jurist en zijn bibliotheek. Nederlandse veilingscatalogi 1599-1800', in: A.M.J.A. Berkvens & A.Fl. Gehlen (red.), *Tot beter directie van de saken van justiciën* (Antwerpen/Apeldoorn 1994) 67-87. Herdrukt in: *Miscellanea Domenico Maffei dicata* (nr 6), vol. 4, 581-602.
Betreft ook bibliotheken van professoren.
11. M. Ashmann, 'Teaching in collegia: the organization of disputationes at Universities in the Netherlands and in Germany during the 16th and 17th centuries', in: *Università in Europa* (nr 9), 99-114.
12. R. Aubert, 'L'Historiographie contemporaine en Belgique depuis 1945. Aperçu thématique', *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 25.1-2 (1995) 213-222.
13. J. Benders, *De rituele dans rond de doctorstitel. De discussie over het promoveren in de geesteswetenschappen in Nederland, circa 1900-1990* (R.U.Groningen 1993).
14. M. Bosch, *Het geslacht van de wetenschap. Vrouwen en hoger onderwijs in Nederland 1878-1948* (Amsterdam 1994).
15. E.G.M. Broeyer & E.G.E. van der Wall, *Een richtingenstrijd in de Gereformeerde Kerk. Voetianen en Coccejanen 1650-1750* (Zoetermeer 1994).
Bevat talrijke gegevens op het gebied der universiteitsgeschiedenis.

16. G.Th.A. Calkoen, 'Proeven van academische bekwaamheid (1)', *Arts en Auto*, 60.14 (1994) 888-890.
17. M. Depaepe & F. Simon, 'Taal en onderwijs in Vlaanderen: een afgesloten hoofdstuk?', *Onze Alma Mater*, 95.2 (1995) 164-185.
Handelt ook over onderwijs aan de universiteiten in historisch perspectief.
18. A.J. Hanou & G.J. Vis, *Johannes Kinker (1764-1845). Briefwisseling*, 3 dln (Amsterdam 1992, 1993, 1994).
Bevat veel gegevens over de Luikse univ. en andere instellingen van hoger onderwijs in de 19e eeuw.
19. C.J.H. Jansen, 'De oprichting van de Vereeniging voor Wijsbegeerte des Rechts in historisch perspectief', *Nederlands tijdschrift voor rechtsfilosofie en rechtstheorie*, 24 (1995) 26-41.
20. E. Lamberts, 'De beoefening van de nieuwste geschiedenis in de Belgische universiteiten en wetenschappelijke instellingen sinds 1945', *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 25.1-2 (1995) 223-236.
21. J.H.A. Lokin & C.J.H. Jansen, *Tussen droom en daad: de Nederlandsche Juristen-Vereniging 1870-1995* (Zwolle 1995).
22. P. Luykx, 'De Nederlandse contemporanistiek in de twintigste eeuw', *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 25.1-2 (1995) 237-253.
23. L.C. Palm, G. Vanpaemel, F.H. van Lunteren (red.), *De Toga om de Wetenschap. Ontwikkelingen in het hoger onderwijs in de Geneeskunde, Natuurwetenschappen en Techniek in België en Nederland (1850-1940)* (Rotterdam 1993). Themanummer van *Gewina*, 16 (1993) nr. 3.
24. H. de Ridder-Symoens, 'Education and Literacy in the Burgundian-Habsburg Netherlands', *Canadian Journal of Netherlandic Studies - Revue canadienne d'études néerlandaises*, 16.1 (1995) 6-21.
Handelt ook over hoger onderwijs.
25. J. Roelevink, 'Het rapport van de commissie van der Duyn van Maasdam over het hoger onderwijs uit 1814', *Batavia Academica*, 10 (1992-1993) 1-61.
[verschenen in 1994]
26. G.J.W. Steenhoff, *De wetenschap van het internationaal privaatrecht in Nederland tussen 1862 en 1962. Een internationalistisch perspectief*, diss. Utrecht (Zwolle 1994).

27. R. Van Tiggelen & J. Pringot (eds.), *Honderd jaar X-stralen in België - Cent ans de rayons X en Belgique - Hundred years of radiology in Belgium* (Brussel 1995).
Met aandacht voor de introductie aan de universiteiten.
28. J. Tollebeek, 'De ekster en de kooi. Over het (bedrieglijke) succes van theoretische geschiedenis in Nederland', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, 110.1 (1995) 52-72.
Handelt over de 19e-20e eeuw.
29. O. Vervaart, 'Werken op zondag? Middeleeuwse juristen en werkverslaving', *Madoc*, 8.3 (1994) 159-163.
Betreft vooral hoogleraren te Padua in 15de eeuw.
30. E.H. Waterbolk, 'Hoe is de fantastische geschiedschrijving in Friesland ontvangen?', *It Beaken. Tydskrift fan de Fryske Akademy*, 56.2/3 (1994) 124-145.
Geeft interessante informatie over Suffridus Petrus' opvattingen over universiteiten in de 16de eeuw. Zie ook nr 75.
31. K. Wagner & W. Timmermans, 'Over oude en nieuwe uitdagingen voor de rechtenopleiding', *Rechtskundig weekblad*, 58.29 (1995) 969-979.
32. M. Wingsens, 'Dutch University courts and the administration of criminal justice (1575-1811)', in: *Università in Europa* (nr 9), 443-454.
33. Zie ook Van Camp nr 55.

AMSTERDAM

34. G.Th.A. Calkoen, 'Historia medicinae in Nederland. De Amsterdamse academie. 5A. Studentenleven (tot ca. 1940)', *Arts en Auto*, 60.21 (1994) 1378-1397.
35. Th.A. Fafié, 'Dr. C. Riemers (1900-1967)', *Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme na 1800*, 2 (1994) 61-76.
Van 1963 tot 1967 hoogleraar aan het Evangelisch-Luthers Seminarium te Amsterdam.
36. G. Harinck, 'Om traditie en vernieuwing. Enkele opmerkingen over leven en werk van prof. dr. V. Hepp', *Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme na 1800*, 2 (1994) 109-133.
V.H. (1879-1950) was hoogleraar in theologie aan de VU van 1922 tot 1950.

37. K. Jongbloed, 'Geen wapens maar wetenschap. Het Trippenhuis te Amsterdam', *Spiegel Historiael*, 30.3/4 (1995) 144-147.
Gebouw waarin de Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen gehuisvest is.
38. F. van Kolfschooten, 'In de ban van "goed" en "fout". De zuivering van de Vrije Universiteit na de Tweede Wereldoorlog', *Ad Valvas* (4 mei 1995) 6-7.
O.a. op basis van archieven van de Vrije Universiteit.
39. H.J. Langeveld, 'Een van Uwe, principieel genomen, meest trouwe leerlingen'. Het tragische leven van mr. Tiemen de Vries, een vroeger student van Abraham Kuiper', *Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme na 1800*, 2 (1994) 77-108.
Werpt licht op de spanningen en tegenstellingen in de wereld van de VU en de ARP tussen 1890 en 1910.
40. E. Mulder, C. Hettterschijt, I. Sinkeldam, *75 jaar pedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen* (Amsterdam 1994).
41. P. Schulten, 'De archeologie van een collaboratie: leven en werk van prof. G.A.S. Snijder', in: *Oorlogsdocumentatie '40-'50: vijfde jaarboek van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie* (Zutphen 1994) 119-142.
42. G.J. Vis, 'Tussen Amsterdam en Brussel. J.P. van Cappelle en G.J. Meijer: twee pioniers in de academische neerlandistiek', *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, (1992) 79-98.
43. G.R. Zondergeld, 'De VU in de eerste jaren van de Duitse bezetting', *Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme na 1800*, 3 (1995) 47-72.

BRUSSEL - BRUXELLES

44. H. Colpaert, 'Abbé Mann, Secretary of the Royal Imperial Academy of Brussels 1735-1809', in: *Lines of Contact* (nr 117) 75-83.
45. D. Devriese, 'Paul Héger, maître d'oeuvre des Instituts d'enseignement et de recherche en science médicale voulus par Ernest Solvay à Bruxelles (1891-1895)', in: *De Toga om de Wetenschap* (nr 23), 90-103.
46. Ph. Godding, 'L'Académie impériale et royale de Bruxelles et l'histoire du droit (concours de 1776 et 1782)', *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 62.1 (1994) 5-11.

47. Zie ook Vis nr 42, Van Camp nr 55.

DOUAI - DOWAAI

48. H. de Ridder-Symoens, 'The Place of the University of Douai in the Peregrinatio Academica Britannica', in: *Lines of Contact* (nr 117) 21-34.

FRANEKER

49. *Auditorium Academiae Franekerensis. Bibliographie der Reden, Disputationen und Gelegenheitsdruckwerke der Universität und des Athenäums in Franeker 1585-1843*. I, *Disputationes pro gradu & miscellanea*, II, *Orationes & disputationes sub praeside* (Leeuwarden, Fryske Akademy, 1993).
50. W. Eekhoff, 'Het leven van Eisinga en eene geschiedenis van het Planetarium', in: Van Hoorn, *Planetarium* (nr 51), 1-45.
Eise Eisinga (1744-1828), maker van het Franeker planetarium.
Fotografische herdruk van de druk van 1851.
51. M.A.M van Hoorn (ed.), *J.H. van Swinden, Beschrijving van het Eisinga-planetarium te Franeker, 1780. Het leven van Eisinga en eene geschiedenis van zijn planetarium, W. Eekhoff, 1851. Leven en werk van prof. J.H. van Swinden* (Franeker 1994).
52. M.A.M van Hoorn, 'Jan Hendrik van Swinden (1746-1823). Een gemeenebestgezinde geleerde', in: Van Hoorn, *Planetarium* (nr 51), ix-xxvii.
Hoogleraar te F. 1767-1785.
53. J.H. van Swinden, 'Beschrijving van het Eisinga-planetarium te Franeker, 1780', in: Van Hoorn, *Planetarium* (nr 51), 53-164.
Fotografische herdruk van de 3e druk van 1851 (1e druk 1780).

GENT

54. *175 jaar Universiteit Gent. Viering 175 jaar, Academische zitting in de aula op 6 november 1992. Toespraken, Dienst voor Culturele Aangelegenheden en Public Relations*. Archief van de Universiteit Gent (Gent 1993).
55. B. Van Camp, M. Dorikens & L. Dorikens-Vanpraet, *J.E. Verschaffelt (1870-1955), Uit het Verleden van de RUG 37* (Gent 1995).
Natuurkundige, wetenschappelijke activiteiten in Nederland, aan de U.L.B en hoogleraar te Gent.

56. G. Deneckere, 'Turbulentie rond de vernederlandsing van de Gentse universiteit na de Eerste Wereldoorlog. Analyse van een besluitvormingsproces', *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 48 (1994) 201-231.
57. N. Goossens, 'Morfoloogenschol van de Gentse Universiteit in de 19de-20ste eeuw', *Geschiedenis van de Geneeskunde*, 4 (1994) 53-58.
58. P. Janssens, A. De Schaepdrijver & H. Onghena, *Medische ontwikkelingssamenwerking aan de RUG*, Uit het Verleden van de RUG 36 (Gent 1993).
59. K. Palinckx, "Nu naar Gent!". *Vlaams-nationale en katholieke studentenbeweging te Gent 1928-1940*, Uit het Verleden van de RUG 38 (Gent 1995).
60. A. De Schaepdrijver, 'Corneel Heymans (1892-1968)', in: *Van Mercator tot Frimout. Vier eeuwen Vlaams vernuft* (Antwerpen 1994) 159-168.
61. A.-M. Simon-Van der Meersch & E. Langendries, *Proffen in de Straat*, Catalogus v.d. tentoonstelling, Aula Gent 16-21 juli 1994 (Gent 1994).

GRONINGEN

62. G. Harmsen, *Herfsttijloos (Colchicum autumnale). Een levensverhaal* (Nijmegen 1993).
Autobiografie van G.H. (geboren 1922), hoogleraar te G.
63. F.R.H. Smit, '1614 - Groningen', in: *Charters of Foundation* (nr 2) 62-63.

KAMPEN

64. J. van Gelderen & F. Rozemond, *Gegevens betreffende de Theologische Universiteit Kampen, 1854-1994* (Kampen 1994).

LEIDEN

65. M.J.A.M. Ashmann, 'Bibliotheca E.M. Meijers: een unieke collectie in het Gravensteen te Leiden', *Ius Civile*, 2.1 (1994) 1-16.
Verstrekt achtergrondinformatie over de rechtshistorische Meijersbibliotheek.
66. G.Th.A. Calkoen, 'Proeven van academische bekwaamheid (2)', *Arts en Auto*, 60.16 (1994) 1008-1013.

M.n. over de Leidse Universiteit in de 19e eeuw.

67. M.W. Jurriaanse, '1575 - Leiden', in: *Charters of Foundation* (nr 2) 54-55.
68. J.-C. Margolin, 'Du Collège trilingue de Louvain à l'"École illustre" de Leyde, ou l'âge d'or de l'humanisme pédagogique aux Pays-Bas', in: J.-C. Margolin, *Érasme, précepteur de l'Europe* (Paris 1995) 81-111.
69. W. Otterspeer, *Bolland. Een biografie* (Amsterdam 1995).
Gerard Bolland (1854-1922) was hoogleraar filosofie te Leiden.
70. J. van Sluis, 'De student, de gouverneur en de vader. Over de jeugd en jeugdzonden van Hessel Vegilin van Claerbergen (1722-1750)', *De Vrije Fries*, 75 (1995) 79-103.
Student te Leiden 1740-43.
71. E. Sjoer, 'Siegenbeeks retorica gelocaliseerd. Een bijdrage aan de geschiedschrijving van de neerlandistiek', *Voortgang. Jaarboek voor de neerlandistiek*, 14 (1994) 85-110.
72. G.J. Vis, '23 september 1797: De doopsgezinde predikant M. Siegenbeek inaugureert te Leiden als "professor eloquentiae hollandicae extraordinarius". - De professionalisering van de neerlandistiek', in: M.A. Schenkeveld-Van der Dussen (red.), *Nederlandse literatuur, een geschiedenis* (Groningen 1993) 395-402.
73. Zie ook Wiersinga nr 112.

LEUVEN - LOUVAIN-LA-NEUVE

74. *Academische bibliografie van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte 1986-1990* (Leuven 1993).
75. W. Bergsma, 'Suffridus Petrus als landshistorie-schrijver', *It Beaken* (nr 30) 80-123.
Leefde 1527-1597. Hoogleraar te Leuven, Erfurt en Keulen.
76. M. Biersack, 'Bellarmin und die "Causa Baii"', *L'augustinisme* (nr 91), 167-178.
77. *Catalogus librorum ex domibus mortuariis. De eerste gedrukte Leuvense boekveilingcatalogus*, facsimile m. inl. v. P. Delsaerd (Wildert, 1995).
Privé-bibliotheken van de juristen Petrus Clasenius en Carolus Bollius.
78. L. Ceyssens, 'Bellarmin et Louvain (1569-1576)', *L'augustinisme* (nr 91), 179-206.

79. L. Ceyssens, 'Jacques Jansonius (1547-1625) et l'augustinisme à Louvain', *L'augustinisme* (nr 91), 283-298.
80. T. Clemens, 'L'influence de l'augustinisme louvaniste sur la mission hollandaise au XVIIIe siècle', *L'augustinisme* (nr 91), 361-370.
81. G. van Dievoet, 'De H. Ivo, advocaat van de armen, en het collegium utriusque iuris van de oude universiteit Leuven', *Jaarboek van de Geschied- en Oudheidkundige Kring voor Leuven en omgeving*, 34 (1994) 177-188.
82. E.J.M. van Eijl, 'La controverse louvaniste autour de la grâce et du libre arbitre à la fin du XVIe siècle', *L'augustinisme* (nr 91), 207-282.
83. M. Gielis, 'L'augustinisme anti-érasmien des premiers controversistes de Louvain. Jacques Latomus et Jean Driedo', *L'augustinisme* (nr 91), 19-62.
84. Ph. Godding, 'De la robe à la "toge". Le costume académique à l'Université de Louvain 1425-1995', *Louvain* (février-mars 1995) 13-16.
85. H. Hillenaar, 'Fénelon, Louvain et l'augustinisme', *L'augustinisme* (nr 91), 309-332.
86. L. Kenis, *De Theologische faculteit te Leuven in de negentiende eeuw, 1834-1889*, Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren, 54 n° 143 (Brussel 1992).
87. L. Kenis, *The Louvain Faculty of Theology in the XIXth century. A bibliography of the professors in theology and canon law. With biographical notes*, *Annua Nuntia Lovaniensia* 34 (Leuven 1994).
88. L. Kenis, 'The Faculty of Theology in the 19th Century on Augustine and Augustinism', *L'augustinisme* (nr 91), 399-418.
89. L. Kenis & M. Lamberigts, 'L'ancienne Faculté de théologie de Louvain 1432-1797. Bibliographie des années 1977-1992', *L'augustinisme* (nr 91), 419-442.
90. M. Lamberigts, 'The Place of Augustine in the First and the Second Books of Hessels' Catechismus', *L'augustinisme* (nr 87), 99-122.
91. M. Lamberigts, met medewerking van L. Kenis (red.), *L'Augustinisme à l'ancienne Faculté de Théologie de Louvain*, Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium CXI (Leuven 1994).
92. J.-C. Margolin, 'Du Collège trilingue de Louvain à l'"École illustre" de Leyde, ou l'âge d'or de l'humanisme pédagogique aux Pays-Bas', in: J.-C. Margolin, *Érasme, précepteur de l'Europe* (Paris 1995) 81-111.

93. E.M. Mijnlief, 'The Pursuit of a Phantom or a Disguised Heresy ? Jansenism in the Two Editions of the Journal de Trivoux, 1701-1715', *L'augustinisme* (nr 91), 371-398.
94. E. van Mingroot, *Sapientie immarcessibilis. A Diplomatic and Comparative Study of the Bull of Foundation of the University of Louvain (December 9, 1425)*, Documentation M. Nelissen, Translation from the Dutch A. Fritsen, *Medievalia Lovaniensia*, Series I/Studia XXV (Leuven 1994).
95. M. Nelissen & A. d'Haenens, '1425 - Leuven/Louvain', in: *Charters of Foundation* (nr 2) 40-41.
96. E.G.R. Ossieur, 'Judocus Goethals, primus van de universiteit van Leuven (1662-1742)' *Vlaamse Stam*, 30.1 (1994) 1-31.
Primus in 1681. Met uitvoerige biografie en genealogie; stichter van twee studiebeurzen.
97. M.B. Pranger, 'Augustinianism and Drama: Jansenius' Refutation of the Concept of Natura pura', *L'augustinisme* (nr 91), 299-308.
98. J. Roegiers, 'L'Augustinisme de l'École de Louvain au XVIIIe siècle', in: *L'augustinisme* (nr 87) 333-360.
99. M. Schrama, 'Ruard Tapper über die Möglichkeit gute Werke zu verrichten. "Non omnia opera hominis mala"', *L'augustinisme* (nr 91), 63-98.
100. A. Spicciani, 'Gli studenti italiani a Lovanio e Giuseppe Toniolo', in: M. Dumoulin & H. van der Wee (eds.), *Hommes, cultures et capitaux dans les relations italo-belges aux 19e et 20e siècles*, Études d'histoire économique et sociale, 10 (Bruxelles/Rome 1993).
101. M. Thewes, 'Les Luxembourgeois à l'Université catholique de Louvain', *Louvain*, 55 (1995) 35-36.
Vanaf de 16de eeuw tot op heden.
102. G. Tournoy, J. Roegiers & Chr. Coppens, *Vives te Leuven. Catalogus van de tentoonstelling in de Centrale Bibliotheek te Leuven, 28 juni - 20 augustus 1993*, *Humanistica Lovaniensia*, vol. suppl. 8 (Leuven 1993).
103. G. Tournoy, J. Tulkens & M. Ilegems, 'Nicolaes Cleynaerts (1493-1993). Van Diest tot Marokko. Catalogus van de Cleynaertstentoonstelling in het stedelijk museum te Diest, juli-oktober 1993', *De Brabantse folklore*, 278-9 (1993) 107-295.
N. Clenardus, humanist, principaal van het Houterlee College te L.

104. J. Tulkens, *In de ban van Mohammed. Het levensverhaal van de Diestenaar Nicolaas Cleynaerts, een 16de-eeuws humanist en Islamkenner. Een historische reconstructie* (Antwerpen/Amsterdam 1993).
105. A. Vanneste, 'Le "De prima hominis justitia" de M. Baius. Une relecture critique', *L'augustinisme* (nr 91), 123-166.
106. J.E. Vercruysse, 'Die Stellung Augustins in Jacobus Latomus' Auseinandersetzung mit Luther', *L'augustinisme* (nr 91), 7-18.
107. O.M.D.F. Vervaart, *Studies over Nicolaas Everaerts (1462-1532) en zijn Topica*, diss. EUR (Arnhem 1994).
N.E. was professor in de rechtenfaculteit te L. einde 15e e.
108. *Verzameling de Spoelberch* (K.U.Leuven 1995).
Brochure verschenen n.a.v. de openstelling van een museumzaal in het Heiliggeestcollege te Leuven met de verzameling van de universitaire maecenes familie de Spoelberch.

LIÈGE - LUIK

109. Zie ook Hanou/Vis nr 18.

NIJMEGEN

110. J.B.A. Brabers, *De Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Nijmegen 1923-1982*, Rechtshistorische reeks van het G. Noodt Instituut 33 (Nijmegen 1994).

TILBURG

UTRECHT

111. S. van Walsum, *Ook al voelt men zich gewond. De Utrechtse Universiteit tijdens de Duitse bezetting 1940-1945* (Utrecht 1995).
112. H. Wiersinga, 'A.A.G. Peters als leermeester: een visie op het gebruik van Peters' teksten in het Leids straf(proces)rechtelijk onderwijs', *Recht der werkelijkheid: tijdschrift voor de sociaal-wetenschappelijke bestudering van het recht*, (1995) afl. 1, 15-27.
Peters (1936-1993) was hoogleraar te Utrecht

INTERNATIONAAL

113. F.G.M. Broeyer, 'William Whitaker 1548-1595. A Cambridge professor on the doctrine of the Church', in: *Lines of Contact* (nr 117) 5-20.
114. T. Clemens, 'L'influence de l'augustinisme louvaniste sur la mission hollandaise au XVIII^e siècle', *L'augustinisme* (nr 91), 361-370.
115. D. Devriese, 'L'Europe, d'une cause estudiantie à une réalité?', dans: *L'ULB et l'Europe: 30 ans d'histoire commune* (Bruxelles 1994), 77-81.
116. H. Finger, 'Gisbert Longolius (1507-1543)', *Rheinische Lebensbilder*, 14 (Keulen 1994) 93-114.
 Gijsbert van Langerack van Utrecht, student en prof. te Keulen, student in Italië.
117. J.M. Fletcher & H. de Ridder-Symoens (eds.), *Lines of Contact. Proceedings of the Second Conference of Belgian, British, Irish and Dutch Historians of Universities Held at St Anne's College Oxford 15-17 September 1989*, *Studia Historica Gandensia* 279 (Gent 1994).
118. W. Frijhoff, 'La circulation des hommes de savoir: pôles, institutions, flux, volumes', in: *Commercium Litterarium. La communication dans la République des Lettres/Forms of Communication in the Republic of Letters 1600-1750* (Maarssen 1994) 229-258.
119. P.J. van Kessel, 'Van Fiandra naar Olanda. Veranderde visie in het vroegmoderne Italië op de Nederlandse identiteit', *Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Mededelingen, Afdeling Letterkunde*, n.r. 56, nr 5 (Amsterdam 1993).
120. P.H. Meurer, 'Gerhard Mercator (1512-1594)', *Rheinische Lebensbilder*, 14 (Keulen 1994) 115-134.
 Student te Leuven, prof. te Duisburg.
121. D.J. Osler, 'Scots-Dutch law books of the seventeenth and eighteenth centuries', in: *Lines of Contact* (nr 117) 57-74.
122. W. Otterspeer, 'International scientific cooperation: the Dutch approach 1918-1936', in: *Lines of Contact* (nr 117) 99-108.
123. Th. Penneman, 'Gerardus Mercator de Repelmundia. Vragen bij de biografieën', *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 97 (1994) 11-25. (Ook verschenen in Voorlichtingsreeks van het Oostvlaams Verbond van de kringen voor geschiedenis, nr 31).

Student te Leuven, prof. te Duisburg.

124. H. Robinson-Hammerstein, 'Trinity College, Dublin, in the early seventeenth century: Institutional isolation and foreign contacts', in: *Lines of Contact* (nr 117) 43-56.
125. J. Roelevink, 'Curriculum and practice in university teaching in the Low Countries and England 1800-1850', in: *Lines of Contact* (nr 117) 85-97.
126. A. Sottili, 'Die Universität Pavia im Rahmen der Mailänder Außenpolitik: Der Italienaufenthalt von Johann I. von Kleve und Jean de Croy und andere Anekdoten über die Universität Pavia', in: *Miscellanea Domenico Maffei dicata* (nr 6), vol. 2, 457-490. Herdruk uit *Sozialgeschichtliche Fragestellungen in der Renaissanceforschung*, hg. von A. Buck & T. Klaniczay (Wiesbaden 1992) 49-81.
127. C.A. Upton, 'Scotland and the Netherlands in the reign of James VI. Some connections', in: *Lines of Contact* (nr 117) 35-41.
128. Zie ook De Ridder-Symoens nr 48, Spicciati nr 100.



Agenda

- 13-10 | 10-5-1995 Séminaire: "...Juchés sur des épaules de géants..."
Université catholique de Louvain
- 13-11-1995 Lezing: Jeroen Nilis, Ierse aanwezigheid te Leuven
Iers College, Leuven
- 17-11-1995 Symposium: Het schrijven van universiteitsgeschiedenis
Katholiek Documentatie Centrum, Nijmegen
- 18-11-1995 Colloquium: Het Nieuwe Licht!
Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius, Antwerpen
- 25-11-1995 Deuxième réunion de Studium generale.
Université Libre de Bruxelles
- 2-12-1995 Symposium: Nonnius en de 'Diëtetiek'
Paleis der Academiën, Brussel
- 8-12-1995 Lezing: Geert Vanpaemel, Een standbeeld voor Simon Stevin.
Wetenschap en cultuur in de Nederlanden
Katholieke Universiteit Nijmegen
- 14/15-12-1995 Workshop: Juridical Preaching at the Curia and University
Onderzoekschool Mediëvistiek, Groningen
- 1-2-1996 Colloquium: Universitaire vorming van Friezen en Groningers
tot 1640
Fryske Akademy, Leeuwarden
- 27/29-3-1996 Congres: Urban Universities and their Cities
Universiteit van Amsterdam
- 11/12-4-1996 Congres: Northern Humanism in European Context, 1469-
1625
Rijksuniversiteit Groningen
- 17/20-10-1996 Conférence: Remise en question des orthodoxies
Toronto
- 31-10 | 3-11-1996 Colloquium: Le Università minori in Europa (secc. XV-XIX),
Università di Sassari (Sardinië)

INHOUD / TABLE DES MATIERES

Woord vooraf / Avant-propos

Mededelingen / Communications

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Onderzoeksprojecten / Projets de recherche

Nieuwe publikaties / Publications nouvelles

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

Musea en tentoonstellingen / Musées et expositions

Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique

Agenda